

USAID | **UKRAINE**
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Стратегія співпраці з питань розвитку 2019-2024 рр.

Період впровадження стратегії: 9 січня 2019 року – 9 січня 2024 року

Стратегія співпраці між Україною та USAID з питань розвитку у 2019-2024 рр.

Мета

Наріжним каменем Стратегії співпраці з Україною, підготованої Агентством США з міжнародного розвитку (USAID), є та основоположна вимога, яку поставили самі українці під час Революції гідності: жити у незалежній, демократичній, заможній і здоровій країні, об'єднаній довкола базових європейських цінностей. Сьогодні Україна веде війну на два фронти, яка обмежує її налаштованість та спроможність рухатися шляхом до самостійності: з одного боку, вона має чинити опір повномасштабній агресії з боку Росії, а з іншого – долати успадкований від попередніх років тягар внутрішньої корупції. Ця ситуація має глибинні наслідки для майбутнього Європи, для стабільності у регіоні та для Сполучених Штатів Америки, для яких існування потужної та вільної Європи є однією з основоположних цілей політики у сфері національної безпеки. Протягом наступних п'яти років, у центрі уваги Місії USAID в Україні буде те, щоб країна була краще убезпечена від таких сутнісних загроз, як корупція та агресія з боку Росії, і щоб її налаштованість і спроможність іти шляхом до самостійності у питаннях розвитку зростали завдяки трансформаційним реформам у відповідних секторах соціально-економічного життя. Українці бачать свою країну на новому шляху до європейського, самостійного майбуття. Вони вимагають того, щоб їхня країна була **незалежною** – тобто не була б змушена цілком покладатися лише на якусь окрему сторону на зовнішній арені; **демократичною** – тобто мала підзвітну та прозору владу; **заможною** – тобто здатною мобілізувати та вкладати кошти у розвиток свого багатовимірного людського капіталу й приватного сектору економіки; та щоб українці були здоровою нацією та могли повністю втілювати закладений у них потенціал. **Базові європейські цінності**, яких вони вимагають – це не лише норми Євросоюзу, але й ширше визнання таких цінностей, як демократія, дотримання прав людини, різноманітність та інклюзія. І нарешті – **єдина** Україна означає країну, де всі громадяни у своєму широкому розмаїтті поділяють та спільно використовують ці цінності, можливості та системи, і яка має єдину територію.

Стратегічний підхід

Успіх (або поразка) України у реагуванні на ці виклики та можливості матиме ґрунтовні наслідки для Сполучених Штатів Америки та їх загальної мети – захисту території та населення США, а також американського способу життя. У Стратегії національної безпеки США (2017 р.) зазначається, що «потужна та вільна Європа є життєво важливою для Сполучених Штатів Америки» та підкреслюється, що російське вторгнення в Україну та постійне вчинення Росією підірвуваних дій свідчать про її налаштованість порушувати державний суверенітет поряд з використанням цілої низки засобів, аби дестабілізувати ситуацію у регіоні. Ці аргументи наводяться також у аналітичній частині Стратегії національної оборони США (2018 р.), де визначається, що «у відносинах із державами, які знаходяться на її периферії, Росія бажає мати право вето на їхні владні, економічні та дипломатичні рішення; вона прагне зруйнувати Організацію Північно-Атлантичного договору (НАТО) та змінити безпекові й економічні структури у Європі та на Близькому Сході на свою користь. Використання новітніх технологій для підриву та дискредитації демократичних процесів у

Грузії, Криму та на сході України викликає достатню стурбованість саме по собі, тоді як у поєднанні з розширенням і модернізацією ядерного арсеналу цей виклик стає очевидним».

Програми та проекти USAID є критично важливими у протистоянні цим спробам послабити довіру до налаштованості США співпрацювати з Європою. Україна нині являє собою полігон для застосування самих різних інструментів (від кібератак і дезінформації до цілеспрямованих політичних вбивств), що їх має у своєму арсеналі один із головних суперників США, і які можуть і надалі використовуватися, аби чинити загрозу США та нашим союзникам. Діяльність USAID сприяє підвищенню безпеки США та робить свій внесок до першочергових заходів у рамках Стратегії національної безпеки шляхом зміцнення співпраці у питаннях кібербезпеки, протистоянні інформаційній агресії з боку Росії, а також стратегічного поєднання умов і спільних дій, аби надати стимули для реформ, що забезпечать зростання налаштованості та спроможності України бути самостійним партнером у сферах економіки, дипломатії та безпеки. Стратегічний підхід USAID поряд із готовністю до навчання та адаптації забезпечать нашу співпрацю з реформаторами, а також синхронізацію заходів допомоги у дипломатичному, економічному та безпековому напрямках. У свою чергу, це сприятиме максимально можливій ефективності вкладення коштів американських платників податків у забезпечення добробуту і стабільності у Європі, а також може допомогти захисту наших спільних інтересів та ідеалів.

Окрім того, діяльність USAID в Україні підтримує виконання цілої низки з тих завдань, які були визначені Спільним стратегічним планом Державного департаменту США (2018 р.), а саме таких:

- Стратегічне завдання 2.2: сприяти зростанню здорового, освіченого та продуктивного населення у країнах-партнерах з метою досягнення інклюзивного та сталого розвитку, відкриття нових ринків та досягнення цілей США у напрямках забезпечення добробуту та безпеки;
- Стратегічне завдання 2.3: сприяти економічній безпеці США на основі забезпечення енергетичної безпеки, протидії корупції, а також підтримки ринково орієнтованих реформ у сферах економіки та врядування;
- Стратегічне завдання 3.4: сприяти просуванню американські цінності та забезпеченню провідної ролі США у напрямках профілактики захворювань і здійснення заходів гуманітарної допомоги;
- Стратегічне завдання 4.1: підвищувати дієвість і сталість вкладення ресурсів у сферах розвитку та дипломатії.

Стратегія співпраці між Україною та USAID з питань розвитку (Стратегія) також узгоджується із завданнями Спільної регіональної стратегії Держдепартаменту та USAID, яка передбачає зміцнення спроможності країн-партнерів протистояти зловмисному впливу та дезінформації, підтримку ринково орієнтованих реформ у сферах економіки та врядування, підвищення безпеки шляхом диверсифікації джерел енергопостачання, допомогу у впровадженні механізмів досконалого врядування та у боротьбі з корупцією.

У ході розробки Стратегії, USAID здійснювало тривалі та широкі консультації з органами влади та організаціями громадянського суспільства (ОГС) України, а також з іншими міжнародними донорами, які працюють у країні. Стратегічний підхід USAID узгоджується зі стратегічними планами української держави та громадянського суспільства, зокрема зі Стратегією сталого розвитку

«Україна-2020», розробленою за ініціативою Президента України, та з Дорожньою картою реформ, підготованою громадським об'єднанням «Реанімаційний пакет реформ». У грудні 2017 року представники USAID провели зустрічі з посадовцями Уряду України, аби обговорити загальну узгодженість стратегічних завдань USAID з відповідними пріоритетами української сторони. У вересні 2018 року відбулася низка консультацій між представниками USAID та основних зацікавлених сторін з боку української держави – у т.ч. Верховної Ради та Кабінету міністрів України, Міністерства закордонних справ і Міністерства економічного розвитку і торгівлі – у ході яких було представлено вироблену USAID концепцію «Шлях до самостійності».

У період розробки Стратегії, USAID також обговорювало питання координації дій з іншими міжнародними донорами, які працюють в Україні, що мало сприяти визначенню першочергових напрямів і підвищенню ефективності використання ресурсів – зокрема шляхом обміну аналітичними матеріалами. На сьогодні, USAID провело двосторонні консультації з понад 30 іншими донорами, підтримує регулярне спілкування з представниками ЄС, Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейського інвестиційного банку (ЄІБ), Програми розвитку ООН (ПРООН) та Світового банку, а також із ключовими партнерами з числа країн «великої сімки», зокрема Канади та Великої Британії. Подібно до USAID, кілька основних міжнародних донорів (ЄС, Швеція, Данія, Канада, Світовий банк, Велика Британія та ООН) нині здійснюють розробку багаторічних стратегій. Нині є ідеальний час для того, щоб забезпечити максимально ефективне поєднання дій, їх адресність та розподіл сфер діяльності міжнародних донорів, а також для обміну оціночними та аналітичними матеріалами, що забезпечить розробку більш досконалих програм.

Гіпотеза розвитку

Допомога, яку USAID надаватиме Україні у 2019-2024 рр., буде основана на гіпотезі розвитку, згідно з якою європейські прагнення, демократичний шлях розвитку, майбутній добробут і суверенітет України можуть бути забезпечені лише за умови змістовного вирішення проблеми корупції, стратегічного пом'якшення наслідків російської агресії, а також досягнення сталого економічного зростання на ринкових засадах, що має бути інклюзивним (охоплювати якомога більше верств суспільства). Поступ у виконанні всіх цих завдань є критично важливим для просування країни «шляхом до самостійності», який являє собою динамічний, новий підхід до розвитку. Він виводить на перший план допомогу країнам-партнерам у досягненні самостійності та здатності брати на себе провідну роль у процесі свого власного розвитку. Ще одним центральним елементом цього підходу є розбудова спроможності країн-партнерів планувати, фінансувати та впроваджувати рішення проблем у сфері розвитку з опорою на власні сили. В Україні, допомога з боку USAID передусім покликана сприяти розбудові незалежної, демократичної, заможної країни зі здоровими громадянами, згуртованої довкола базових європейських цінностей.

Україна перебуває на передньому краї боротьби між авторитаризмом та ліберальною демократією. Сьогодні країна веде війну на два фронти, яка обмежує її налаштованість та спроможність рухатися шляхом до самостійності: з одного боку, вона має чинити опір повномасштабній агресії з боку Росії, а з іншого – долати успадкований від попередніх років тягар внутрішньої корупції. Ця ситуація має глибинні наслідки для майбутнього Європи, для стабільності у регіоні та для Сполучених Штатів Америки, для яких існування потужної та вільної Європи є однією з основоположних цілей політики

у сфері національної безпеки¹. За чотири роки після Революції гідності, протягом яких у країні пройшли президентські й парламентські вибори та ледь вдалося уникнути колапсу економіки, тоді як Росія здійснила дії у Криму (що розглядаються як анексія півострову) та вторгнення до східних регіонів держави, Україна все ще має можливості у вирішальний спосіб досягти такого майбутнього, де буде здатна виробляти свої власні рішення проблем у сфері розвитку, забезпечувати їх фінансування та реалізацію – як заможна демократична країна, що керується європейськими цінностями та є інтегрованою до світової спільноти.

Україна зможе досягти вищого рівня самостійності лише за умови рішучого звільнення від тяжкої корупційної спадщини та від зловмисного впливу Кремля. Це відповідає траєкторії України на шляху до самостійності – де вона перебуває у кращому становищі, ніж ті держави, що мають значну спроможність, але низьку налаштованість (у випадку яких потрібен подальший стратегічний діалог, залучення приватного бізнесу до заходів з розвитку, зміцнення систем та побудова коаліцій) – але не досягає рівня тих країн, де обидва ці показники є високими (та де можливим є перегляд самої суті двосторонніх відносин). Цього рівня можливо досягти до 2023 року. З цією метою, технічна допомога з боку USAID і надалі носитиме подвійний характер: з одного боку, вона буде спрямована на зміцнення спроможності України у тих напрямках, які є ключовими, здатні принести вагомі результати чи мають високий рівень вразливості, а з іншого – на підтримання політичного діалогу та використання інших засобів, які дозволять зберегти налаштованість до співпраці та здійснення реформ.

США разом з Україною йдуть цим шляхом, який пролягає вздовж прірви: наступні п'ять років можуть принести тектонічні зміни у структурі самої держави завдяки подальшій передачі владних повноважень з центрального на місцевий рівень, фундаментальним перетворенням у енергетиці та початку демонтажу глибоко вкорінених корупційних механізмів, які до сьогодні чинять злорякисний, дегенеративний вплив на системи врядування, економіку та рівень суспільної довіри. Але можливим є й інший варіант розгортання подій: поступове сповзання України назад до більшого контролю з боку виконавчих структур за державою, яка перешкоджає економічній та політичній конкуренції, не забезпечує можливостей для розвитку людського капіталу, подовжує існування політико-економічних механізмів, (основну вигоду від яких отримує невелика група осіб, що приймають рішення на центральному та місцевому рівні), стає на заваді громадській активності та бажанню змін².

USAID бачить майбутню Україну як державу, що буде здатна забезпечувати ресурси та реалізацію рішень у сфері розвитку на благо всіх своїх громадян – але цьому протистоїть значний політичний, військовий та економічний тиск з боку Росії, спрямований на те, щоб дестабілізувати країну та посягти сумніви у її європейській інтеграції. Україна зможе досягти вищого рівня самостійності лише за умови рішучого звільнення від тяжкої корупційної спадщини та від зловмисного впливу Кремля.

Цілі розвитку (ЦР) 1 і 2, викладені нижче, були сформульовані таким чином саме тому, що Україна змушена вести війну на два фронти (з одного боку, протидіяти корупції, а з іншого – російській агресії), а також з врахуванням ключової ролі допомоги у сфері розвитку (поряд з військовим і дипломатичним напрямками). Вони також узгоджуються з інтересами національної безпеки США на найвищому рівні, та є критично важливими з точки зору здатності української держави бути

¹ National Security Strategy of the United States of America (2017), стор. 47.

² Фонд Карнегі за міжнародний мир: *Ukraine Reform Monitor* (жовтень 2017 р.)

налаштованою до того, щоб просуватися шляхом до самостійності. Заходи в рамках ЦР 3 та ЦР 4 спрямовані на підтримку критично важливих, адресних реформ, які мають зміцнити спроможність України фінансувати та впроваджувати рішення проблем у сфері розвитку з опорою на власні сили.

Контекст самостійності

Незважаючи на відносно високі показники розвитку, стану інфраструктури та людського потенціалу, сьогодні Україна стикається з сутнісними загрозами для своєї стабільності та незалежності. Як самі українці, так і влада країни ще не відчують повноцінних переваг від здійснення реформ та європейської інтеграції – а це додатково поглиблює традиційну недовіру між владою та громадянами. Оскільки у 2019 році у країні мають відбутися президентські та парламентські вибори, існує дуже реальний ризик повернення до авторитарного способу правління та нового сплеску націоналістичних/популістських закликів на найвищих рівнях влади. Поряд із цим, аби повернутися принаймні до тих рівнів зростання економіки, які існували до відновлення незалежності, Україна потребує суттєвих економічних реформ³. У ширшому сенсі, здійсненню нагальних і складних реформаторських кроків, здатних закласти основу для виходу країни на новий рівень налаштованості та спроможності з метою досягнення самостійності, постійно перешкоджають місцева політико-економічна еліта, керована бажанням зберегти поточний стан речей, який уможливило корупцію, та вороже налаштоване до України російське керівництво, яке прагне зберегти свій вплив на Україну, роздмухуючи недовіру до євроінтеграції та ліберальної демократії.

Спроможність громадян

Чи не найкращим уособленням можливостей України у сфері розвитку є високий рівень спроможності її громадян та громадянського суспільства. За показниками бідності, якості освіти та тягаря захворювань, які наведені у Дорожній карті «Шлях до самостійності», Україна перебуває у набагато кращому стані порівняно до інших країн з низьким чи середнім рівнем доходів. Це відображає як спадок радянської системи, яка забезпечувала широку низку публічних послуг (хоча ефективність цих послуг часто-густо викликала запитання, а якість була низькою), так і здатність сучасної української держави забезпечувати основні послуги своїм громадянам. Показник спроможності громадянського суспільства України складає 0,55 за Індексом діагональної підзвітності⁴ та є близьким до середнього у цій категорії країн, але активне громадянське суспільство та високо вмотивовані місцеві спільноти є одними з найпотужніших серед країн колишнього СРСР, та від часу Революції гідності (2014 р.) залишаються головним рушієм і провідником «демократичної свідомості, яка формується у країні»⁵. Про те, що простір для діяльності громадського сектору є відносно високо відкритим, свідчать також показники України у Індексі сталості організацій громадянського суспільства (ОГС), які є одними з найвищих серед країн Євразії – передусім у сфері адвокації⁶. Починаючи з 2014 року, потужною опорою для діяльності більш інституціоналізованих і професіоналізованих ОГС є динамічний розвиток волонтерського сектору, який починав свою

³ USAID/E&E Strategic Planning and Analysis Division, Monitoring Country Progress Team, Ukraine Gap Analysis (June 2016)

⁴ див. Додаток 1: Україна – шлях до самостійності: Дорожня карта країни

⁵ Луцевич, Оріся. Четем Хауз, *The Struggle for Ukraine (2017)*, стор. 60

⁶ [Індекс сталості громадянського суспільства \(USAID, 2016 р.\)](#)

діяльність передусім з надання допомоги вимушеним переселенцям та іншим особам, які потерпіли від конфлікту, але згодом поширив її також на інші соціальні питання. Це є можливо найяскравіший приклад сектору, де вкладення ресурсів USAID у допомогу ОГС – з метою збереження та розвитку активних спільнот – може отримати підтримку за рахунок залучення ресурсів приватного бізнесу, нетрадиційних джерел і альтернативних механізмів фінансування, аби визначити можливості для впровадження додаткових моделей, здатних забезпечити самостійність цього сектору.

У сфері спроможності громадян, обмежувальним чинником для України є численні виклики у сфері охорони здоров'я – зокрема епідемія ВІЛ-інфекції/СНІДу, яка є однією з найважчих у Європі. Загальний огляд різних показників охорони здоров'я свідчить про те, що за їх сукупністю Україна перебуває попереду інших країн з низьким чи середнім рівнем доходів, проте більш глибокий аналіз змушує згадати, що кількість людей, які живуть з ВІЛ/СНІД (ЛЖВ) в Україні нині складає близько 223 тис., або 0,9% населення віком від 15 до 49 років⁷, і що за оцінкою Всесвітньої організації охорони здоров'я, сьогодні Україна належить до 30 країн світу, які мають найвищий тягар захворюваності на туберкульоз із множинною лікарською стійкістю (МЛС-ТБ). Зростання кількості пацієнтів з цією формою хвороби, яка є складною та дорогою для лікування, ускладнює ті кроки, що їх може вжити Україна, аби забезпечити відповідь на епідемію туберкульозу⁸. Останнім часом особливої та дедалі більшої ваги набувають виклики у сфері імунізації населення. Національні показники охоплення населення програмами імунізації впали до небезпечно низького рівня, що призводить до зростання захворюваності на хвороби, яким можна запобігти шляхом вакцинації, а також до додаткових ризиків виникнення епідемій – таких, як епідемія поліомієліту, спалах якої відбувся у 2015 році. Показники рівня імунізації проти поліомієліту відтоді покращилися, однак на сьогодні лише 30% дітей в Україні отримали всі необхідні щеплення від кору, 10% - від гепатиту Б, та 3% - від дифтерії, правця та кашлюку (ДПК-3). Такі показники охоплення є одними з найгірших у світі, та відчутно знизилися у порівнянні з 2007 р., коли вони склали 98%. Це свідчить про руйнацію системи охорони здоров'я, яка стає на заваді максимального втілення спроможностей громадян, обмежує можливості для зростання економіки та для поступу європейської інтеграції⁹.

Спроможність економіки

За певними показниками самостійності, економіка України виглядає дуже подібною до економік добре розвинених країн з високим рівнем доходів. Так, за скоригованим показником ВВП на душу населення (0,48) Україна знаходиться далеко попереду країн, використовуваних для порівняння, а за своїм показником у Індексі концентрації експорту (0,91) перебуває у верхній частині переліку подібних країн – що відображає традиційну потужність і розмаїття її промислового сектору (який нині переживає спад)¹⁰. Втім, у випадку України ці показники приховують структурні недоліки – такі, як надмірна залежність від старих підприємств радянського типу, що виробляють неконкурентоздатну продукцію для експорту до Росії – та належним чином не відображають ті зовнішні (ситуативні та людські) чинники, які неодмінно слід брати до уваги, якщо Україна прагне здійснити успішний перехід до економіки XXI століття. Сьогодні провідну роль в економіці країни

⁷ Центр громадського здоров'я МОЗ України, [HIV Infection in Ukraine - Information Bulletin No.49](#) (2017)

⁸ Всесвітня організація охорони здоров'я, [Global Tuberculosis Report 2017](#), стор. 17

⁹ Твігг, Джудіт. Центр стратегічних і міжнародних досліджень, [Polio in Ukraine \(2016\)](#)

¹⁰ див. Додаток 1: Україна – шлях до самостійності: Дорожня карта країни

відіграють великі енергомосткі підприємства (державні чи приватизовані), які продовжують своє існування за рахунок несправедливих пільг, корупційних дій, дотацій і монопольного становища. Державні підприємства і досі складають переважну частку національної економіки, але при цьому є набагато менш ефективними та більш вразливими до корупції, аніж ті, які не належать державі. Внаслідок збройного конфлікту, санкцій з боку Росії та втрати преференцій на ринках СНД (2016 р.), ці провідні підприємства опинилися під загрозою, тоді як підприємства меншого розміру не мають належних передумов для того, щоб зайняти їх місце. Сьогодні в Україні частка малих і середніх підприємств (МСП) у ВВП складає менше 15%, порівняно до 40% у Польщі та 70% у Франції; при цьому, лише 3% українських МСП орієнтовані на експорт¹¹. Хоча Україна має високий рівень використання інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ)¹² (за цим показником вона переважає інші країни з низьким чи середнім рівнем доходів), культура початку бізнесу перебуває на низькому рівні, освіта у сфері бізнесу є занадто вузькоспеціалізованою, влада не налаштована забезпечувати дотримання норм інтелектуальної власності, розвиток жіночого підприємництва та ширший доступ МСП до фінансових ресурсів; усі ці чинники додатково обмежують можливості для розвитку української економіки¹³.

Тривалий час використовуючи як основу свого зростання великі підприємства, які є корумпованими, переживають спад і орієнтуються передусім на російський ринок, економіка України виявилася неспроможною належним чином використати потенціал і прагнення її громадян, обсяг ресурсів і близькість до Європи. Сьогодні Україна і надалі перебуває у стані війни зі своїм основним двостороннім торговельним партнером; ВВП на душу населення знизився з 2970 дол. США у 2010 р. до 2099 дол. США у 2016 р. – а це говорить про те, що звичайні українці не відчувають переваг від демократизації та європейської інтеграції своєї країни¹⁴. Ключові сектори економіки не повною мірою реалізують свій потенціал до того, щоб забезпечити її прискорене зростання, розкриття бізнесових можливостей для підприємців та заохочення конкуренції. Як громадяни, так і бізнес готові до цього: вже широко та дедалі більше використовуються ІКТ, зростає сектор МСП, а сільське господарство має потенціал до того, щоб відігравати навіть більшу роль в економіці, аніж сьогодні; поряд із цим, конфлікт і торговельна війна з Росією стали основою необхідного, хоча й болісного процесу переорієнтації економіки. Аби втілити ці прагнення та отримати доступ до нових джерел надходжень, які забезпечать фінансове підґрунтя для самостійності, Україна мусить впровадити критично важливі реформи у сільському господарстві, забезпеченні конкурентного характеру економіки, сприятливого середовища для діяльності МСП та розвитку фінансових ринків.

Спроможність держави

В Україні існує різкий контраст між високим потенціалом громадян та економіки з одного боку, та здатністю держави виконувати основні функції врядування з іншого. При тому, що показники України за параметром ефективності влади є близькими до середніх показників інших країн з низьким чи середнім рівнем доходів¹⁵, починаючи з 2014 року відбувається їх зниження – передусім у

¹¹ Гедлі, Стівен. *USAID Support for Economic Growth in Post-Maidan Ukraine (2015)*, стор. 8

¹² див. Додаток 1: Україна – шлях до самостійності: Дорожня карта країни

¹³ Світовий Банк, *Ukraine - Systematic Country Diagnostic (2017)*, стор. 9

¹⁴ Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), [General Profile: Ukraine \(2016\)](#)

¹⁵ див. Додаток 1: Україна – шлях до самостійності: Дорожня карта країни

тих сферах виміру, які стосуються кількості державних службовців та якості їх роботи, спроможності врядування та ефективності використання ресурсів¹⁶. Розлогий бюрократичний апарат, все ще привичаєний до радянських підходів, які передбачають надання широкої низки державних послуг низької якості у високоцентралізований і неефективний спосіб, за недостатнього ресурсного забезпечення (що також призводить до корупції), нездатний послідовно трансформувати потреби громадян щодо здійснення змістовних реформ у відповідні заходи державної політики та стає на заваді реальним змінам – навіть у тих випадках, коли на чільні посади, що передбачають функції ухвалення рішень, призначаються реформатори. За певними аспектами інституційного розвитку Україна має високі показники – так, її показник Ефективності адміністрування податків становить 0,69, що є набагато вищим, аніж у порівнюваних країнах та свідчить про певний ступінь здатності до отримання внутрішніх ресурсів. У той же час, Україна є найкорумпованішою країною Європи – у Індексі сприйняття корупції, підготованому організацією «Трансперенсі Інтернешнл» у 2017 році, вона обіймає 130 місце зі 180 країн¹⁷. З боку посадовців, зловживання довіреною їм владою для особистої вигоди є широко розповсюдженим та виявляється у клептократичному зловживанні державними ресурсами, яке підриває ресурсну базу держави для досягнення самостійності, ставить під загрозу демократію та робить Україну більш вразливою до зовнішніх маніпуляцій. Одна з оцінок стану корупції, проведена у 2015 році, показала, що уникнення сплати податків в Україні є широко розповсюдженим явищем. Це – симптом того, що державу вважають нездатною використовувати публічні кошти на благо суспільства, та у свою чергу призводить до банкрутства державного бюджету. Результатом є низька заробітна плата державних службовців, яка стимулює їх до того, щоб жити за рахунок хабарів; зі свого боку, громадяни продовжують сплачувати хабарі, аби вирішити те чи інше питання, та знов і знов переконуються у тому, що їм варто уникати сплати податків. Постійна участь більшості українців у таких оборудках призводить до паралічу реформ, які покликані змінити існуючий стан речей¹⁸.

Ця напруга особливо гостро відчувається у неефективній і застарілій системі охорони здоров'я: з 4,5 млн. зайнятих у державному секторі України значну частку становлять саме медичні працівники, а витрати на охорону здоров'я складають 7% сукупного ВВП. При цьому, лише незначна частина цих витрат і зайнятості мають розміри, які відповідають реальним потребам громадян. У поточній системі пріоритет надається лікуванню, а не попередженню хвороб, стаціонарним лікарням, а не амбулаторним послугам, та спеціалізованим, а не первинній медичній допомозі. Як наслідок, на кожному щаблі системи охорони здоров'я виникають можливості для корупції – від шахрайства при здійсненні державних закупівель медикаментів до сплати хабарів за звичайні медичні послуги. Окрім слабкості державної системи, ситуацію ускладнює зосередження офіційної та неформальної влади у руках Президента – незважаючи на те, що з моменту відновлення незалежності в Україні робилися численні спроби створити офіційний баланс владних повноважень та провести реальну децентралізацію. Ще однією перепорою до здійснення реформ залишається тенденція до надмірного законодавчого регулювання.

¹⁶ [World Bank Worldwide Governance Indicators](#)

¹⁷ «Трансперенсі Інтернешнл», [Corruption Perceptions Index 2017](#)

¹⁸ Робертс, Шон, та Роберт Ортгунг. *USAID Changing Corrupt Behaviors Assessment: Addressing Everyday Corruption in Ukraine* (2015), стор. 14

Те, як сутнісна загроза агресії з боку Росії впливає на спроможність України функціонувати як незалежна та самостійна держава, особливо яскраво відображається у скоригованому показнику за параметром безпеки громадян і держави, який складає 0,39 та є значно нижчим, аніж у інших країнах із низьким чи середнім рівнем доходів; порівняно з 2013 роком, коли Україна перебувала на 97 місці за цим показником, у 2017 році вона опустилася на 112 місце¹⁹. Починаючи з квітня 2014 року, коли озброєні формування, що діяли під проводом Росії, проголосили відокремлення частини Донецької та Луганської областей від решти України та створення так званих «Донецької народної республіки» (ДНР) та «Луганської народної республіки» (ЛНР), загинуло понад 10 тис. українців²⁰, 3,4 млн. потребують гуманітарної допомоги, та 1,5 млн. вважаються внутрішньо переміщеними особами (ВПО)²¹. За прямої військової, фінансової та економічної підтримки Росії, гібридні органи влади цих районів створили та закріпили штучно визначені «кордони» з рештою України та відтоді успішно протистоять спробам української держави подолати це відокремлення як військовим шляхом, так і через економічні санкції. Вихід із ситуації, що склалася внаслідок подій березня 2014 року – анексії та проведення референдуму у Криму, яка також приносить значні людські збитки – є ще більш проблематичним. Незважаючи на зусилля досягти миру на Донбасі, сторони не дотримуються угод про припинення вогню (Мінськ-2), що має суттєві наслідки з точки зору дотримання прав людини для потерпілих від конфлікту – особливо тих, хто мешкає поблизу лінії розмежування та на неконтрольованих територіях. Важкі людські та фінансові наслідки конфлікту поглиблюють давні розбіжності у сферах економіки, соціального життя та врядування, залишаючи Україну розгубленою та розділеною – а це становить значну загрозу для її самовизначення та самостійності.

Внаслідок агресії та тривалого попереднього впливу з боку Росії, потенціал України до самостійності має глибокі регіональні відмінності. Виклики у сфері врядування є особливо актуальними на Донбасі (який у цьому контексті включає всю територію Донецької та Луганської областей, у т.ч. деякі з найбільш густонаселених міських районів країни²²). Оцінка стану цього регіону, проведена USAID у 2017 році, показала, що хоча ці питання мають місце у всіх регіонах України, на Донбасі вони загострюються внаслідок регіональних та історичних розбіжностей, а також поточних чинників, які й надалі призводять до ізоляції регіону. Значна частка скептицизму мешканців Донбасу щодо реформ і демократичних перетворень має свої корені у незадоволенні діяльністю влади на всіх її рівнях²³. Процес об'єднання, який у першу чергу охоплює сільські громади, залишає позаду міста й органи міської влади, що намагаються надавати послуги незадоволеному населенню, яке потерпає від конфлікту. Продовження конфлікту також надає нібито «нормального» характеру різноспрямованим векторам розвитку контрольованих і неконтрольованих українською владою територій (КТ та НКТ) – що значною мірою утруднює відновлення економічних та, ще важливіше, соціальних зв'язків у процесі реінтеграції. Ще одним викликом для України є реінтеграція до цивільного життя близько півмільйона ветеранів бойових дій, які стикаються зі значними психологічними, медичними, економічними та соціальними проблемами.

Налаштованість до відкритого та підзвітного врядування

¹⁹ [Legatum Prosperity Index 2017](#). Також див. Додаток 1: Україна – шлях до самостійності: Дорожня карта країни

²⁰ Управління Верховного комісара ООН з прав людини, [Report on the Human Rights Situation in Ukraine \(June 2018\)](#)

²¹ Бюро USAID з надання екстреної допомоги за кордоном (OFDA), [Ukraine - Complex Emergency Fact Sheet #2 \(квітень 2018 р.\)](#)

²² Дженнінгс, Рей. *An Assessment of the Donbas Region of Ukraine* (2017), стор. 25

²³ Дженнінгс (2017), стор. 26

Та вразливість, яка присутня у підвалинах управління державою та економікою у відповідності до прагнень її громадян та потенціалу країни до самостійності, відображається у показниках Дорожньої карти України за параметром налаштованості. Показник індексу ліберальної демократії в Україні складає 0,23, що є набагато нижчим за інші країни з низьким чи середнім рівнем доходів. Це свідчить про серйозний дефіцит відкритого та підзвітного врядування²⁴. Надзвичай важливим є те, що відсутність верховенства права, яке забезпечується та застосовується через незалежну судову систему, відображена у показнику України за параметром «Судові обмеження виконавчої влади», який загалом є найнижчим показником країни в Індексі ліберальної демократії²⁵. До подій на Євромайдані та під час цих протестів, судова система України базувалася на радянській моделі судів як інструменту контролю та покарання, а не захисту і дотримання норм верховенства права. Закони застосовувалися непослідовно – виникало враження, що існує один набір правил для звичайних людей, та інший – для політичних і економічних еліт, які за великим рахунком були недоторканими та могли безкарно нехтувати законами країни. Відсутність незалежної судової системи перешкоджає економічному розвитку, зокрема залученню іноземних інвестицій, призводить до закріплення олігархічного контролю над політико-економічними інститутами та до розкрадання державних ресурсів, а також підриває довіру громадян до ролі держави як такої.

У ширшому сенсі, політичне та медіа-середовище України, тобто комплекс умов, що забезпечують свободу вираження поглядів та участі у політичному житті, а також інші основи відкритого врядування, привласнені олігархічними мережами, які пронизують всі сфери життя країни. Форсована приватизація, що відбулася у 1990-ті роки, призвела до появи непропорційно багатого класу власників бізнесу, кожен із яких контролював певний конгломерат на основі єдиного товару чи сфери виробництва (найчастіше отриманих за такою дешевою ціною, що фактично це являло собою крадіжку). Незабаром вони створили патронатні мережі, через які змусили державні інститути працювати у своїх інтересах замість інтересів країни²⁶. Захоплення держави олігархічними групами тією чи іншою мірою відбувалося у більшості країн, які здійснювали перехід від радянської командно-адміністративної системи, але Україна є країною з високим ступенем такого захоплення, оскільки її розмір і регіональне розмаїття породили широкий спектр зацікавлених груп, що конкурують між собою за вплив на державні підприємства та бюджети. Українські олігархи очолюють політичні, економічні та медіа-монополії, які не дають новоприбульцям змоги увійти до системи чи брати участь у реальній конкуренції у її межах; вони контролюють більшість великих політичних партій, володіють майже усіма основними та багатьма меншими телеканалами, купують вплив у судовій і законодавчій системах, аби забезпечити себе від покарання, а також обмежують можливості для розвитку політично неангажованого бізнесу, суттєво гальмуючи просування України до самостійності.

Ця потужна, всюдисуща політико-економічна еліта зберігає свою владу навіть у пост-майданній Україні, підриваючи процеси демократизації, децентралізації, приватизації та інші реформи, які загрожують її ресурсам²⁷. Олігархічні групи зберігають своє представництво у політиці, провідну

²⁴ див. Додаток 1: Україна – шлях до самостійності: Дорожня карта країни

²⁵ Varieties of Democracy (V-Dem) Liberal Democracy Index v8, <https://www.v-dem.net/en/analysis/RadarGraph/>

²⁶ Лоу, Джон. Четем Хауз, *The Struggle for Ukraine* (2017), стор. 75

²⁷ Робертс та Ортгунг (2015), стор. 14

роль у сфері медіа, та загрожують громадянському суспільству - єдиній інституції, яка послідовно протистоїть їхнім інтересам – зокрема виступаючи чинником нещодавньої негативної реакції на активізацію громадянського суспільства та спроби здійснення громадського контролю, передусім у сфері боротьби з корупцією²⁸. Ці загрози для ліберальної демократії лише поглибилися з 2014 року, коли Україна стала основним полігоном для випробування розробленої у Кремлі концепції «гібридної війни». Вона передбачає використання військових і невійськових інструментів, до яких належать заходи політичного впливу, експлуатація культурних зв'язків, пропаганда та інші невійськові дії, що мають на меті створити та надалі підживлювати нестабільність, руйнувати основи соціального життя, ускладнювати та підривати процеси прийняття рішень²⁹. Російський арсенал «активних заходів» включає інформаційну війну, цілеспрямовані політичні вбивства, кібератаки, фінансування проросійських політиків, політичних рухів і навіть організацій громадянського суспільства, але Кремль виявився особливо вправним у використанні традиційних і нових форм інформаційної війни для підриву демократичних реформ і процесів європейської інтеграції³⁰. При тому, що в Україні заборонено перегляд російських телеканалів та інших джерел інформації, включаючи деякі популярні інтернет-сайти, інформаційні повідомлення, розроблювані за підтримки Кремля, виявилися набагато підступнішими – вони проникають до осель українців через соціальні медіа, «сарафанне радіо» та інші неформальні джерела інформації³¹. Окрім того, контрольовані олігархами найпопулярніші українські телеканали у багатьох випадках просто переповідають зловмисні оповідки про нестабільну та нетерпиму Україну, і навіть незалежні джерела новин часто викривляються у відверто політичний спосіб. Паралельно з цими процесами, українська влада останнім часом також чинить низку дій, які ставлять під сумнів її налаштованість до захисту свободи слова – що включає використання чітко не визначених критеріїв блокування цифрового контенту з міркувань національної безпеки, оприлюднення персональних даних журналістів, які були акредитовані на непідконтрольних територіях, а також відсутність ретельного розслідування нападів на представників медіа-спільноти, що створює атмосферу страху у практичній роботі журналістів. Можливо не менше занепокоєння викликає дедалі швидше зниження довіри українців до *всіх* джерел інформації починаючи з 2014 року – що стає на заваді будь-яким спробам протистояти кремлівській пропаганді за рахунок високоякісного контенту, який є важливим із громадянської точки зору³².

Економічна політика

Показники відкритості економічної політики України є у цілому позитивними. При тому, що скоригований показник якості підприємницького клімату є близьким до середнього значення (0,44 у Дорожній карті країни), за параметром свободи торгівлі Україна має високу оцінку – 0,94, тобто перебуває у верхній частині групи країн з низьким чи середнім рівнем доходів. Незважаючи на цей високий показник та на різноманітній асортимент експортної продукції України³³, історична орієнтація її економіки на Росію (з якою країна нині перебуває у стані конфлікту) створюють

²⁸ Луцевич (2017), стор. 70

²⁹ Данський інститут міжнародних досліджень (DIIS) Звіт за 2017 р.:06, [Russian Hybrid Warfare: A Study of Disinformation](#), стор. 8

³⁰ Тоберн, Ганна, [“Flurry of Kiev Assassinations a New Russian Front in Ukraine.”](#) Хадсон Інститут, липень 2017 р.

³¹ Детектор Медіа, *Opposition to Russian Propaganda and Media Literacy Analytical Report* (2018)

³² USAID/OTI, *Ukraine Media Consumption Survey: Focus on the East* (2017)

³³ див. Додаток 1: Україна – шлях до самостійності: Дорожня карта країни

унікальну у своєму роді вразливість, У січні 2016 року, у відповідь на створення поглибленої та всеохопної зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, Росія скасувала власну угоду про вільну торгівлю з Україною, заборонила імпорту української харчової продукції та частково заблокувала транзит українських товарів до інших пострадянських країн, що суперечить правилам Світової організації торгівлі (СОТ)³⁴. При тому, що різке скорочення обсягів торгівлі між Україною та Росією за останні роки зменшує гостроту таких заходів³⁵, у 2016 році ця торгівельна війна прискорила падіння української гривні, спричинивши додаткові загрози для суспільної підтримки дій української влади.

Ця ситуація мала особливо суттєвий вплив на контрольовані українською владою райони Донбасу. Чотири роки по тому, як підтримувані Росією збройні формування взяли під свій контроль основні ресурсні центри Донецької та Луганської областей, економіка підконтрольних територій перебуває у стані стагнації. До нинішнього конфлікту, провідні галузі регіону (гірничо-видобувна промисловість, металургія, хімія) відігравали важливу роль у виробництві, зайнятості та експорті України. При тому, що частка Донеччини та Луганщини у загальній кількості населення України складала 12,5%, ці регіони забезпечували 15,7% сукупного ВВП, 25% експорту товарів і близько 60% експорту металургійної продукції³⁶. Втім, економічні показники Донбасу знижувалися і до початку конфлікту; економіка регіону значною мірою залежала від великих державних дотацій, які держава не могла забезпечувати на сталій основі. Запроваджені Росією торгівельні обмеження (багато з яких були спрямовані на провідні галузі Донбасу), прискорили економічний спад, який до того тривав кілька десятиліть, та призвели до скорочення ринку праці для традиційно «чоловічих» галузей виробництва. Оскільки основні ресурси та засоби виробництва (зокрема майже всі вугільні родовища України) нині знаходяться на непідконтрольних територіях, а багато великих підприємств припинили свою роботу, рівень безробіття у регіоні (20%) призвів до відходу людського капіталу. Ці проблеми додатково поглиблюються внаслідок повної економічної блокади непідконтрольних територій з боку України, яка була введена на початку 2017 року та поклала край на диво активним економічним відносинам між контрагентами по різні боки лінії розмежування. Для економістів та опозиційних політиків це стало приводом до попереджень, що втрата торгівельних і податкових надходжень від підприємств НКТ стане ще більшою перешкодою для зростання економіки³⁷. Важливо зауважити, що повний обсяг економічних збитків від війни для майбутніх поколінь є складним для прогнозування – ще й тому, що Росія дедалі розширює свої спроби зруйнувати важливі ланцюги постачання і транспортні коридори на сході та півдні України.

Системна вразливість України до економічного та ресурсного тиску з боку Росії є особливо відчутною у енергетиці. До 2014 року Україна мала високу залежність від російського природного

³⁴ Economist Intelligence Unit (EIU). “Trade Conflict with Russia Escalates”, 27 лютого 2016 р.

³⁵ За даними Державної служби статистики, у січні - листопаді 2015 р. експорт України до Росії склав лише 4,4 млрд. дол. США, тобто понад на 50% менше, ніж за той же період попереднього року. За цей проміжок часу, на експорт до Росії припадало лише 12,7% експортних надходжень, або майже на 25% менше, ніж за той же період 2012 року. Нині на експорт до Росії припадає лише 1,5% загального обсягу продажів аграрної продукції в Україні. У свою чергу, експорт до країн СНД нині ймовірно складає менше 20% загального обсягу експорту України, причому основна його частина (близько 2/3) припадає на Росію.

³⁶ Дженнінгс (2017), стор. 32

³⁷ Мілаковскі, Брайєн, [“Cut Off: What Does the Economic Blockade of the Separatist Territories Mean for Ukraine?”](#) Уілсон Сентер, 9 січня 2018 р.

газу, що був паливом для економіки, у якій домінували великі енергомісткі виробництва, створені за радянських часів. Відтоді Кремль продовжує використовувати ці вразливі точки, аби змусити українську владу відмовитися від планів щодо інтеграції з Заходом. Під час протестів на Євромайдані Росія збільшила ціну на газ України на 81% і погрозувала скоротити постачання газу, якщо не буде отримано передоплату; ці заходи мали вплив і на Європу, оскільки у 2013 році половина газу, що експортується до ЄС російським «Газпромом», надходила через українські трубопроводи³⁸. Після Революції гідності Україна зробила важливі кроки у напрямі зменшення своєї енергетичної залежності, отримуючи природний газ за так званою «реверсною» схемою; втім, значна частка її потреб у енергоносіях і досі покривається з Росії, внаслідок чого країна залишається вразливою до подальших політичних і ринкових маніпуляцій. Ще одним чинником, який знижує енергетичну безпеку України, є занедбаність магістральної та розподільчої інфраструктури у секторах електроенергетики та природного газу, що збільшує економічні збитки³⁹. Окрім того, загальне середовище у сфері економічної політики не містить інструментів, які обмежували б панівну роль державних підприємств та олігархів у економіці.

Україна відстає від інших країн з низьким чи середнім рівнем доходів за показником налаштованості до захисту біорозмаїття та середовищ існування рослинного та тваринного життя⁴⁰. Аналіз біорозмаїття, проведений USAID у 2017 році, показав, що екосистеми та види флори і фауни в Україні перебувають під прямими загрозами усіх п'яти загальних типів, визначених у Конвенції про біологічне різноманіття. До конкретних, безпосередніх причин цих загроз належать незаконне вирубування лісів та рибальство, зрошення та інші заходи з перетворення земель на сільськогосподарські, а також фізичні та хімічні наслідки бомбувань, артилерійських і ракетних обстрілів у зоні конфлікту. Підґрунтям цих загроз передусім є слабкість механізмів та інститутів врядування – що мало місце і у попередній стратегічний період, причому в основі цих недоліків часто-густо лежали економічні чинники. З 2014 року спостерігається вищий рівень уваги до корупції та незаконних дій як основної причини загроз для біорозмаїття, але це не усуває слабких місць у сфері впровадження та застосування чинних законів. При тому, що на території країни не спостерігається помітних змін клімату, зростає як інтенсивність, так і частота посух, сильних дощових і снігових опадів⁴¹. Більша частка населення України мешкає у містах (69,7% у 2015 р.) та відчуває більшу вразливість внаслідок недоліків інфраструктури – таких, як зношеність і занепад житлового фонду та обмежені можливості для постачання питної води. Економічні потрясіння, які відбулися 2014 року, та гуманітарна криза на сході країни відволікають ресурси від розробки стратегії та планування заходів з адаптації до змін клімату⁴².

У рамках Аналізу управління ризиками у сфері клімату 2018 року (CRM) для України, що був частиною цього стратегічного процесу та представлений у повному обсязі у Додатку 5, були розглянуті наступні зміни клімату, передбачувані у майбутньому:

³⁸ Умбах, Френк [“Russian-Ukrainian-EU Gas Conflict: Who Stands to Lose Most?”](#) NATO Review Magazine, 2014

³⁹ Гедлі (2015), стор. 7

⁴⁰ див. Додаток 1: Україна – шлях до самостійності: Дорожня карта країни

⁴¹ Тенденції та статистичні дані у цьому розділі викладені на основі [USAID Climate Risk Profile: Ukraine](#) (2016); [World Bank Climate Change Knowledge Portal: Ukraine](#) (2017); та [Climate Service Center of Germany Climate Fact Sheet: Ukraine](#) (2012)

⁴² Ukraine Climate Change Risk Profile (2016)

- зростання температури, теплового навантаження та теплових хвиль, особливо на крайньому сході та на півдні країни;
- зміна сезонних моделей опадів;
- збільшення сумарного випаровування та зменшення загального водного балансу;
- помірне збільшення проміжків сухої погоди і посух, передусім на півдні країни;
- збільшення інтенсивності та частоти сильних дощів, особливо на півночі країни;
- збільшення частоти непередбачуваних паводків та зменшення інтенсивності весняних повеней;
- можливе збільшення частоти пилових буревіїв через збільшення температури та зниження вологості, особливо на півдні країни;
- невизначений ступінь підвищення рівня моря.

У рамках проведеної USAID оцінки біорозмаїття також відзначається, що зміна клімату є потенційною загрозою невідомих масштабів, здатна загострити інші загрози, про які йшлося вище – що особливо стосується втрати середовища існування рослинного та тваринного життя, деградації та фрагментації, а також загрозу від інвазивних видів флори і фауни чужого походження. Можна очікувати, що загальна тенденція до потепління та зміни кількості опадів у наступному столітті матиме вплив на водні ресурси, проявом чого зокрема будуть збільшення сухості та брак води. Оцінка біорозмаїття містить особливу згадку про загрози у сфері зміни клімату, пов'язані з осушуванням боліт, торфовищ і водно-болотних угідь; зменшення водного потоку, необхідного для екосистем та водних видів флори і фауни (що частково пов'язано з більшим використанням води для зрошування); а також висихання та навантаження на лісові ресурси⁴³.

Інклюзивний розвиток

За даними Звіту про стан гендерного розриву, підготованого Світовим економічним форумом – де порівнюються такі параметри, як рівність заробітної плати, зароблений дохід та участь у трудовій діяльності жінок і чоловіків – скоригований показник України складає 0,73, що набагато перевищує середні показники інших країн з низьким чи середнім рівнем доходів⁴⁴. В Україні існує комплексна нормативно-правова і стратегічна основа забезпечення гендерної рівності та недопущення дискримінації, а також успадкована від СРСР традиція забезпечення участі жінок у трудовій діяльності та політичному житті. Окрім того, Україна належить до країн першочергової уваги ініціативи USAID «Жінки, мир і безпека», та має чинний національний план дій згідно з Резолюцією Ради Безпеки ООН №1325. Втім, Гендерний аналіз, здійснений USAID у 2017 році, свідчить про те, що в Україні жінки стикаються з суттєвими перепонами у сферах доступу до правосуддя, подолання професійного розмежування, рівності в оплаті праці та доступу до кредитних ресурсів. Порівняно до чоловіків, жінки не мають змоги отримувати безпосередню користь від економічних реформ, а певні групи жінок є вразливими до багатьох різних аспектів бідності. На ринку праці в Україні, гендерна нерівність проявляється у кількох різних формах: зокрема, це професійне розмежування – тобто жінки як правило зайняті у певних секторах, де заробітна плата зазвичай є меншою, та недостатньо представлені серед працівників вищої ланки управління. Законодавчі норми, що забезпечують певні

⁴³ USAID [Ukraine Biodiversity Analysis](#) (2017), стор. 20

⁴⁴ див. Додаток 1: Україна – шлях до самостійності: Дорожня карта країни

види захисту, є не лише дискримінаційними, але й зміцнюють стереотипи (згідно з якими певні види праці «не підходять» для жінок), та обмежують їхній вибір. Існує мало ознак зменшення гендерного розриву в оплаті праці; на сьогодні, заробітна плата жінок у середньому є на 30% нижчою, аніж у чоловіків, тобто розрив є значно більшим за середній показник країн-членів ЄС⁴⁵.

При тому, що українці майже однаково сприймають повсюдний характер корупції та свою роль у боротьбі з нею, у різних сферах суспільно-економічного життя корупційні дії мають різний вплив на жінок та на чоловіків, залежно від контексту. Наприклад, у судових справах стосовно сім'ї та при проведенні політичних кампаній жінки, як правило, мають обмежені можливості отримати вигоду від корупції; у сфері підприємництва вони залишаються відносно ізольованими від хабарництва та корупції через менший розмір їхніх підприємств. Окрім того, неможливо переоцінити дестабілізуючі наслідки конфлікту на сході України як для жінок, так і для чоловіків. Значну частку ВПО складають саме жінки – у т.ч. ті, які доглядають за дітьми та старшими членами сім'ї, що мають особливі потреби. Різні форми гендерного насильства, пов'язані з конфліктом, ставлять жінок під загрозу психологічного, економічного, фізичного та сексуального впливу; також є ознаки того, що поблизу зони конфлікту особливої гостроти набувають проблеми торгівлі людьми та сексуальної експлуатації. Доступ до комплексних послуг (особливо психосоціальних послуг для ветеранів, для потерпілих від гендерного насильства та ВПО) є недостатнім; поряд із цим, зростає рівень суспільної терпимості до насильства, полегшується доступ до зброї та збільшується кількість посттравматичних стресових розладів серед учасників бойових дій⁴⁶. У свою чергу, чоловіки мають нижчу тривалість життя (у середньому на 10 років менше за жінок), складають непропорційно вищу частку потерпілих від епідемій ВІЛ/СНІД і туберкульозу, а також є вразливими до ризику примусової праці.

Протягом тисячоліть, Україна перебувала на перехресті цивілізацій і шляхів переселення народів Європи й Азії, тож має високий ступінь розмаїття. При тому, що етнічні українці та православні християни складають, відповідно, 80% і 74% населення, у країні мешкають представники понад 130 інших етнічних груп – зокрема численна кількість росіян (17%), білорусів, молдован, кримських татар тощо⁴⁷. Втім, це розмаїття не знаходить свого відображення у показнику України за параметром рівності суспільних груп (який визначає ступінь їх політичної рівності); він складає лише 0,41, що є нижчим за середній показник порівнюваних країн⁴⁸. Деякі меншини в Україні є особливо вразливими: зокрема, жінки ромської національності стикаються з різними формами дискримінації, які виштовхують їх на узбіччя суспільного життя; у свою чергу, люди з інвалідністю відчують численні перешкоди до забезпечення рівних прав. Внаслідок окупації Криму, яка триває до сьогодні, місцеве населення потерпає від широкомасштабних порушень прав людини, що мають особливо значний вплив на забезпечення рівних прав корінного населення півострова – кримських татар⁴⁹.

Хоча за останні роки ставлення до лесбіянок, геїв, бісексуалів, трансгендерів та інтерсексуалів (ЛГБТІ) стало не таким жорстким, права цих громадян поки що реалізуються не повною мірою. Законодавство про протидію дискримінації в Україні не містить чіткої згадки про сексуальну

⁴⁵ Дубан (2017)

⁴⁶ Дубан (2017), стор. 46

⁴⁷ Дубан (2017), стор. р41

⁴⁸ див. Додаток 1: Україна – шлях до самостійності: Дорожня карта країни

⁴⁹ Дубан (2017), стор. 89

орієнтацію чи гендерну ідентичність як підстави для захисту прав, у Сімейному кодексі визнаються шлюбні права лише гетеросексуальних подружжів, а Кримінальний кодекс не містить норм щодо злочинів на ґрунті ненависті⁵⁰. Представники ЛГБТІ-спільнот стикаються з дискримінацією у сферах доступу до житла, банківських кредитів та працевлаштування, потерпають від зневажливого ставлення та залякування на робочому місці, булінгу (цькування) у навчальних закладах, стигматизації з боку медичних працівників та відсутності доступу до відповідних послуг з репродуктивного здоров'я (особливо для трансгендерів). При тому, що з 2015 року у Києві безпечно проводяться марші ЛГБТІ-спільнот, громадськими об'єднаннями задокументовано широко розповсюджені моделі дискримінації, у т.ч. гомофобного/трансфобного насильства щодо активістів ЛГБТІ-спільнот з боку приватних осіб – таких, як представники правих націоналістичних партій, Православної церкви, воєнізованих формувань, банди футбольних уболівальників і навіть працівники правоохоронних органів⁵¹. Ситуація має особливо важкий характер в окупованих районах Донбасу та у Криму, де соціальна активність чи навіть просто відкритість щодо сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності можуть бути небезпечними для життя⁵².

При тому, що досягнення єдиної соціальної ідентичності різних регіонів України з усіма їхніми відмінностями завжди було питанням, яке не піддавалося вирішенню, нинішній конфлікт додатково підкреслює ці регіональні розбіжності, підриваючи громадянські цінності, соціальну стабільність і поступ перехідних процесів. Серед територій, контрольованих українською владою, Донбас (та, фактично, значна частка південно-східних областей) відрізняються від решти країни за такими параметрами, як ставлення до влади у Києві, оцінка стану економіки та загального напрямку розвитку країни. Багато з цих уявлень (у т.ч. низький рівень довіри до центральної влади та регіональна ідентичність, основана на більш східній орієнтації) існували і до конфлікту, але нині посилюються внаслідок різкої зміни соціального статусу, яка глибоко непокоїть мешканців Донбасу⁵³. Ці тенденції набувають ще більш різкого характеру внаслідок посилення націоналістичних і антидемократичних рухів у інших регіонах України, які жорстко виступають проти будь-якого бачення майбутнього країни, що передбачає компроміс щодо української ідентичності та включення до внутрішньоукраїнського суспільного життя тих громадян, які нині мешкають на окупованих територіях⁵⁴. Травматичний вплив вторгнення та окупації стає додатковим стимулюючим чинником для діяльності екстремістських і крайніх правих угруповань; зростання їхнього впливу та видимості у суспільстві вже призвели до зниження оцінки громадянського суспільства України у звіті «Нації у процесі переходу» (2017 р.)⁵⁵. На думку експертів Міжнародної кризової групи (МКГ) (березень 2018 р.) найглибший розрив пролягає не між «проросійським» і «проукраїнським» населенням, а між тими, хто розглядає війну як неодмінний елемент побудови української нації, і тими, для кого побудова нації залишається уявним поняттям, поки точиться війна.

⁵⁰ Дубан (2017), стор. 40

⁵¹ Наш мір, [On the Rise: The LGBTI Situation in Ukraine 2017](#), стор. 21

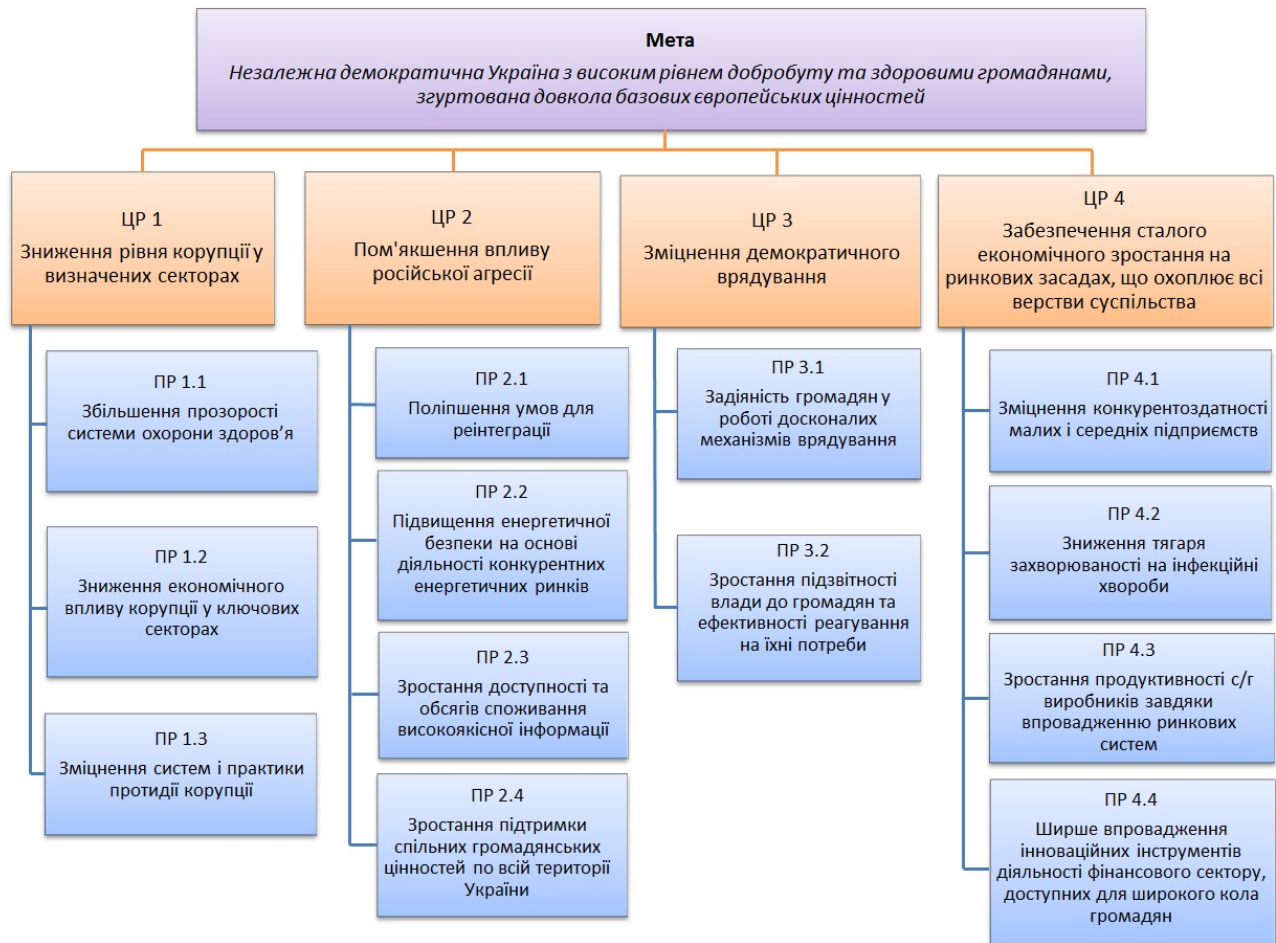
⁵² Дубан (2017), стор. 40

⁵³ Дженнінгс (2017), стор. 4

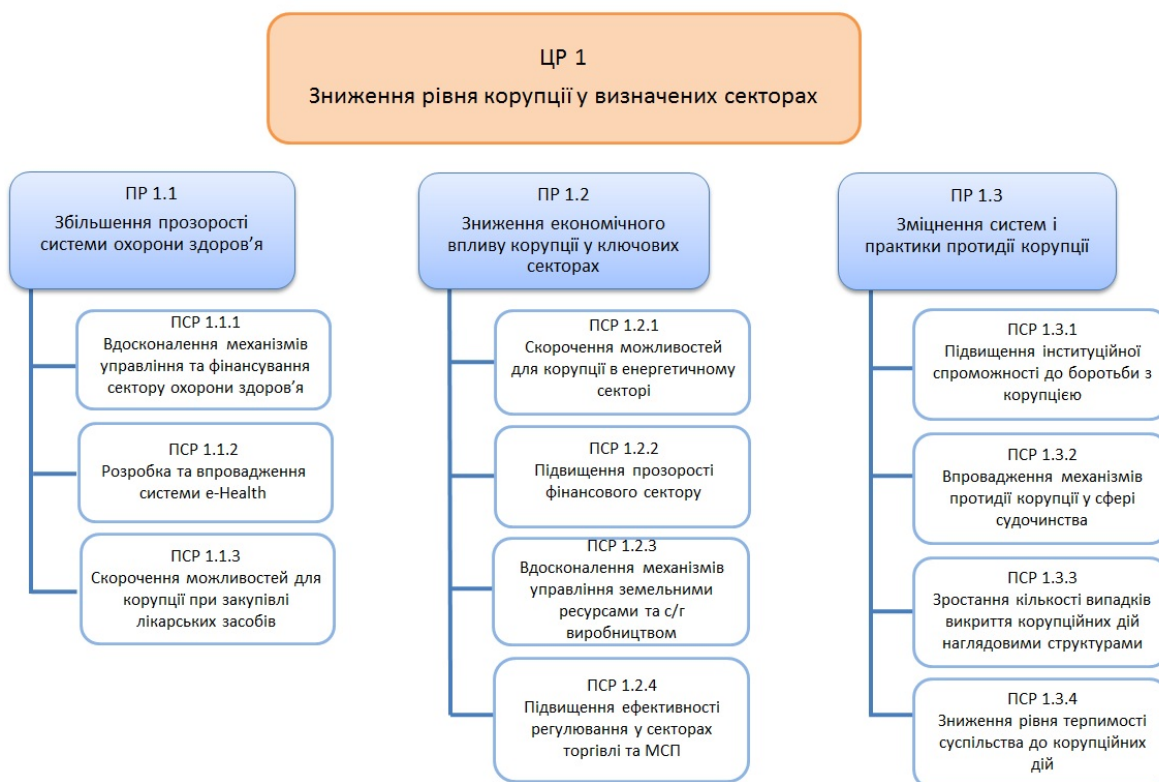
⁵⁴ USAID/OTI і Центр сталого миру і демократичного розвитку. *Social Cohesion and Reconciliation (SCORE) Index Executive Brief on Identity and Emerging Trends* (2016).

⁵⁵ Фрідом Хауз, [Nations in Transit: Ukraine Country Report](#) (2017)

Рамковий перелік результатів, 2018-2023 рр.

ЦР 1: Зниження рівня корупції у визначених секторах

ПСР – проміжний суб-результат.

Корупція – тобто використання посадовцями тих повноважень, які довірило їм суспільство, для отримання особистої вигоди – краде в українців надію на краще майбутнє. Аби рухатися шляхом до європейської інтеграції, забезпечити сталий розвиток економіки, відновити суспільний договір, а також бути здатною визначати та фінансувати рішення проблем у сфері розвитку з опорою на власні сили, Україна, яка нині страждає від системної корупції, мусить знизити її рівень. Корупція регулярно опиняється на вершині переліку тих негараздів, від яких, на думку українців, потерпає їхня країна; відповідно, суспільство очікує від влади розв'язання цієї проблеми. Масштаби та повсюдність корупції, з якою українці та українки стикаються у своєму повсякденному житті, досягли точки кипіння під час Революції гідності. Це означає, що без змістовного розв'язання проблеми корупції сталість багатьох реформ опиниться під загрозою.

У рамках цієї Цілі розвитку (ЦР), перший Проміжний результат (ІР 1.1) виокремлює у якості пріоритету діяльність у секторі охорони здоров'я, де корупція носить повсюдний характер, але можливим є здійснення змістовної структурної реформи. Заходи допомоги з боку USAID не лише сприятимуть ефективнішому використанню державних ресурсів та подоланню тих перешкод для розвитку спроможності громадян, які пов'язаних з питаннями охорони здоров'я, але також мають на меті долучити приватний сектор до створення в Україні сучасної медичної системи. ІР 1.2 передбачає використання та доповнення тієї політичної волі, яка існує на сьогодні, аби змінити поточну практику діяльності у ключових секторах (передусім у енергетиці, фінансовій галузі, сільському господарстві, розвитку малого і середнього підприємництва /МСП/ та торгівлі). У свою

чергу, це має знизити руйнівний вплив корупції на зростання економіки України та на базу державних ресурсів, наявних для потреб розвитку. Заходи в рамках ПР 1.3 сприятимуть розбудові потенціалу основних інститутів держави до запобігання та протидії корупції, а також долученню громадян і громадянського суспільства до забезпечення відповідальності держави та зниження рівня суспільної терпимості до цього явища. Докорінна трансформація політичної економії України є завданням, що потребує праці кількох поколінь та перебуває за межами безпосередньої діяльності USAID; втім, описані нижче результати є досяжними у часових рамках, окреслених Стратегією, та, у своїй сукупності, сприятимуть реалізації ЦР 1.

У забезпеченні сталого характеру системних змін у сфері прозорості, передбачених ЦР 1, також може бути задіяний сектор інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ), який в Україні має високий рівень розвитку. USAID здійснюватиме планомірну та стратегічну співпрацю з приватним сектором у розробці інноваційних рішень, що повинні сприяти розв'язанню проблем у сферах надання послуг, забезпечення прозорості та належного регулювання. Агентство також має намір мобілізувати підтримку з боку наукової спільноти, технологічного сектору США та інших нетрадиційних партнерів з метою спільного вироблення інноваційних рішень, до яких буде інтегрований елемент самостійності.

ПР 1.1: Збільшення прозорості системи охорони здоров'я

Охорона здоров'я – це та сфера, де системна корупція у самий безпосередній спосіб зачіпає життя українців та їхніх родин. Вона також пов'язує між собою всі аспекти охорони здоров'я – від неофіційних виплат до хірургічних операцій, доступу до сучасних медикаментів і медичної освіти – на основі непрозорості, неефективності, неформальної винагороди та негативних результатів лікування. Українська держава лише нещодавно виявила свою налаштованість до дій у цьому напрямі; провідну роль у здійсненні реформ, спрямованих на боротьбу з цими явищами та поліпшення стану здоров'я українців, взяло на себе Міністерство охорони здоров'я (МОЗ).

Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2025 рр. передбачає: перехід від надання медичних послуг до розробки державної політики та здійснення наглядових функцій; механізми фінансування, за яких «гроші слідує за пацієнтом»; створення Національної служби здоров'я України (НСЗУ), яка здійснюватиме закупівлю медичних послуг; підвищення автономії надавачів послуг; переорієнтацію медичних кадрів; реструктуризацію системи громадського здоров'я; та створення єдиної електронної системи медичної інформації (Національної електронної системи охорони здоров'я e-Health). Це забезпечить вищий рівень самостійності громадян поряд із ширшими можливостями для інвестицій у рішення в сфері медицини. Найважливіші елементи законодавчого забезпечення медичної реформи були ухвалені Верховною Радою України у 2017 році.

Реформа має підвищити обсяг наявних державних ресурсів і результативність їх використання, що є одним із ключових елементів здатності України до самостійного ресурсного забезпечення власних першочергових потреб у сфері розвитку. Допомога з боку USAID сприятиме зміцненню механізмів управління у фармацевтичному секторі, у закупівлі лікарських засобів і медичних товарів, а також адміністративного управління. Спільно з МОЗ, місцевими органами влади та органами місцевого самоврядування та медичними закладами, USAID здійснюватиме розробку та впровадження інструментів антикорупційного контролю, надаватиме допомогу пацієнтам та організаціям

громадянського суспільства (ОГС) у моніторингу незаконних грошових виплат, здирництва та інших корупційних дій. Окрім того, заходи допомоги сприятимуть децентралізації та інтеграції медичних послуг, забезпеченню стабільного постачання та наявності основних лікарських засобів і медичних товарів за прийнятними цінами, а також обґрунтуванню потреби у більшій ролі приватних надавачів медичних послуг. Більш ефективна та прозора система охорони здоров'я, зокрема реформування МОЗ, дасть змогу підвищити результативність використання державних ресурсів, вивільнити державні кошти, які можуть бути спрямовані на інші потреби, та допоможе Україні твердо стати на шлях просування до самостійності.

ПР 1.2: Зниження економічного впливу корупції у ключових секторах

Якби України знизила рівень корупції до показників своїх сусідів по регіону, це забезпечило б зростання внутрішнього валового продукту (ВВП) на 0,85%, а також потужні стимули до інвестицій; завдяки цьому виникли б нові джерела державного та приватного фінансування, що уможливили б мобілізацію ресурсів для вирішення питань розвитку з опорою на власні сили. Енергетика, сільське господарство, фінансова галузь і торгівля є найбільш прибутковими та, відповідно, в історичному плані найбільш корумпованими секторами економіки України, у яких державні доходи постійно відверталися до приватних рук. Останнім часом українська влада прискорила процеси реалізації реформ з огляду на свої зобов'язання за рамковою угодою з Міжнародним валютним фондом (МВФ) та ті заходи з обстоювання необхідності у реформах, які здійснюються міжнародними донорами. Панівна роль олігархів у сфері власності та управління активами (приватними та державними) залишає обмежені можливості для конкуренції, забезпечення прозорості та здійснення наглядових функцій. У енергетиці, непрозора структура тарифів і недостатній рівень доступу суспільства до інформації дозволяють завищувати витрати, здійснювати закупівлі у одного постачальника, використовувати «відкати» та інші схеми. Система прийняття рішень, яку використовує чинний регулятор енергетичної галузі, часто-густо віддає перевагу окремим групам, утискаючи інтереси інших учасників ринку та споживачів. Криза банківського сектору, що відбулася у 2014 році, показала структурні недоліки фінансової галузі України та високий рівень концентрації активів у руках держави чи контрольованих олігархами структур. У свою чергу, недосконала нормативно-правова база у сфері управління земельними ресурсами та сільського господарства призводить до недостатнього рівня прозорості та конкуренції у цьому секторі. У торговельному секторі та малому і середньому бізнесі, неефективна бюрократична система та обтяжливі митні процедури придушують потенціал для розвитку торгівлі. Ці довільні норми також обмежують потенціал малих і середніх підприємств (МСП); нині вони вимушені знаходити свій шлях у лабіринті дозвільних, ліцензійних, податкових і перевірочних процедур, вигоду від яких отримують окремі зацікавлені групи та корумповані посадовці. Потужніша діяльність сектору МСП допоможе підвищити зайнятість та рівень оплати праці, а також забезпечити більш стале зростання економіки – що, у свою чергу, сприятиме просуванню України до самостійності.

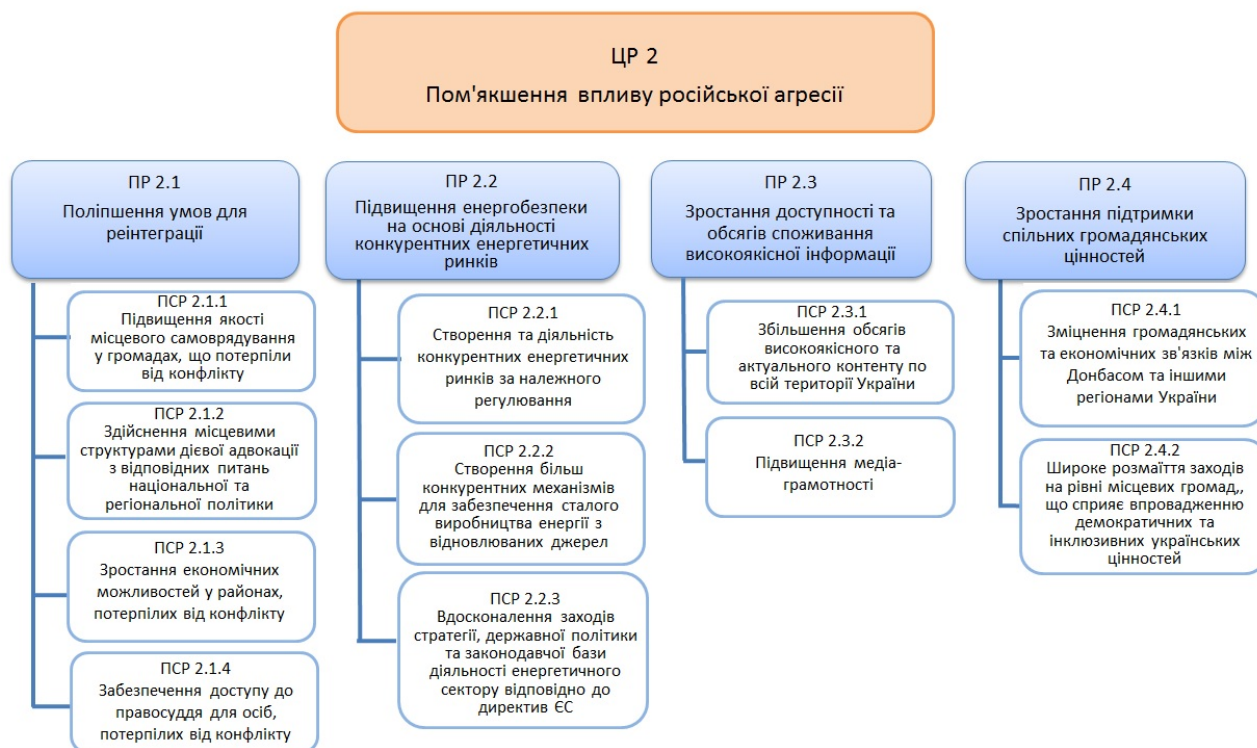
ПР 1.3: Зміцнення систем і практики протидії корупції

Інститутам української держави бракує дієвих інструментів боротьби з корупцією. Процеси надання державних послуг є непрозорими та неефективними. Вони заохочують сплату хабарів, у той час як правова система забезпечує дуже мало засобів, що обмежують ці явища. Спроможність держави до інституційного закріплення антикорупційних заходів є низькою, тоді як рівень вимог з боку

громадян, що спонукали б владу до дій, є нерівномірним. USAID надаватиме підтримку провідникам боротьби з корупцією на рівні галузевих міністерств і відомств, місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування, наглядових органів тощо, аби сприяти ширшому використанню інституційних механізмів для обмеження корупції та підвищення прозорості. До напрямів допомоги належатимуть підтримка діяльності спеціалізованого антикорупційного суду, розвиток механізмів нагляду за фінансуванням діяльності політичних партій, впровадження електронних послуг і систем відкритих даних, реформа політичного фінансування та декларування активів.

Ще одним напрямом діяльності USAID стане допомога у зниженні рівня терпимості громадян до проявів корупції, а також у забезпеченні відповідальності влади за дотримання вищих стандартів – на основі громадського контролю та діяльності громадських активістів. При цьому USAID підтримуватиме застосування підходів, що передбачають зміну поведінки та базуються на відповідальності, а також участь громадянського суспільства у забезпеченні підзвітності влади за виконання зобов’язань у сфері боротьби з корупцією. Ці заходи мають сприяти формуванню нової суспільної свідомості, де корупція розглядатиметься як аморальне та неприйнятне явище, що чинить руйнівний вплив на суспільство. Вони також передбачають розвиток ролі медіа як джерела актуальної та надійної інформації про прояви корупції, та підтримку співпраці між громадянами, ОГС і антикорупційними установами.

ЦР 2: Пом'якшення впливу російської агресії

ПСР – проміжний суб-результат

Фактична агресія, здійснювана Росією у Східній Україні та у Криму, кібератаки, цілеспрямовані політичні вбивства та інші активні операції, економічний, торговельний та енергетичний тиск, фінансова підтримка опозиційних політичних партій і громадських об'єднань, кампанії з дезінформації, розраховані на те, щоб роздмухати недовіру до процесу реформ в Україні та європейського маршруту її розвитку – всі ці чинники ставлять під загрозу спроможність України налаштовано рухатися власним шляхом до самостійності. Існують конкретні засоби реагування на ці виклики, які не лише перебувають у сфері інтересів та можливостей USAID, але також є критично важливими для забезпечення сталих результатів від впровадження інших трьох ЦР. Відкрита суть російської агресії являє собою можливість для розв'язання питань розвитку суспільства та врядування, а також подолання тих економічних розбіжностей, які існували з моменту відновлення незалежності України та нині залишають її вразливою до агресії та постійних спроб впливу, що відбуваються за підтримки Кремля. Допоки існує можливість використовувати регіональні чинники розмежування, динаміку енергетичних відносин, особливості інформаційного простору та скептицизм щодо поступу реформ, Україна ніколи не буде по-справжньому самостійною.

До актуальних засобів вирішення цих проблем, які дозволять закріпити самостійний, європейський, демократичний вектор розвитку України, належать заходи, що допоможуть об'єднати економіку країни, розширити сприйняття інклюзивних громадянських і демократичних цінностей, реалізувати основні реформи та запровадити новий формат відносин між громадянами і державою у Східній Україні та інших регіонах, які відчували на собі вплив конфлікту. Завдяки цьому існуватиме впевненість, що залучення приватного сектору економіки, розвиток потенціалу до самостійного фінансування та інші заходи USAID отримають сталий характер у середовищі, яке є більш стійким до зловмисного впливу Росії та незалежним від такого впливу. Для виконання цієї ЦР, USAID розроблятиме більш довготермінові програми, спрямовані на вирішення тих проблем, які є притаманними саме Східній Україні та іншим регіонам, потерпілим від конфлікту. В рамках ЦР USAID вже визначило окремі цільові напрями, за якими можливо буде *пом'якшити* (хоча й не цілком усунути) *наслідки* (а не подолати причини) російської агресії. При тому, що інші заходи американської державної допомоги та програми інших міжнародних донорів сприятимуть отриманню проміжних результатів (ПР) та проміжних суб-результатів (ПСР), окреслених нижче, вони можуть бути досягнуті на основі проектів і програм USAID у часових рамках п'ятирічної Стратегії. У територіальному плані, перший ПР (2.1) буде зосереджений на Донецькій та Луганській областях, а також на тих інших регіонах України, які є найбільш вразливими до російської агресії. Деякі заходи (зокрема допомога українським медіа в рамках ПР 2.3 та діяльність у сфері енергетики – ПР 2.2) впроваджуватимуться у загальнонаціональному масштабі та матимуть вплив на всю країну.

Ще одне завдання заходів USAID полягатиме у тому, щоб пом'якшити наслідки конфлікту як для чоловіків, так і для жінок, а також сприяти досягненню одного з першочергових результатів в рамках Політики USAID з забезпечення гендерної рівності та самостійності жінок (Gender Equality and Female Empowerment Policy) – а саме зниженню кількості випадків насильства за гендерними ознаками. При цьому, питання, що мають стосунок до гендерної тематики, включатимуться до заходів з захисту прав громадян (адвокації), розширення доступу до правосуддя та послуг для вразливих груп населення, потерпілих від конфлікту; ще один аспект діяльності полягатиме у зниженні терпимості до насильства за гендерними ознаками. USAID надаватиме підтримку українській стороні у виконанні зобов'язань за напрямом «жінки, мир та безпека» у сферах врядування, розробки державної політики та забезпечення доступу до правосуддя.

ПР 2.1: Поліпшення умов для реінтеграції

На додачу до матеріальних і економічних втрат внаслідок конфлікту, українці у Донецькій та Луганській областях, а також у прилеглих регіонах вважають себе маргіналізованими та відторгненими від решти країни, або ж такими, що розглядаються у якості симпатиків Росії. Дія цих чинників поглиблюється, тягнучи за собою політичне розчарування, послаблення економічної діяльності, сповільнення реформ та зростання бідності. Російська окупація Криму та агресія у Східній Україні також піднімають питання дотримання прав людини у зв'язку з конфліктом, які можуть становити загрозу для сталого миру та соціальної єдності.

У межах цього ПР, USAID зосередить свою діяльність на формуванні більш сприятливого загального середовища для майбутнього возз'єднання України завдяки комплексу заходів, орієнтованих на допомогу у розробці відповідної державної політики та процедур, а також на надання послуг. Навіть якщо у часових рамках цієї Стратегії не виникне можливостей для реінтеграції територій, неконтрольованих українською владою (НКТ), досягнення цього ПР пом'якшить вплив російської агресії завдяки долученню Східної України до загальноукраїнського вектора розвитку економіки та врядування, сприятиме розв'язанню деяких із тих питань у зв'язку з конфліктом, які нині найбільше поляризують суспільство (у т.ч. питання доступу до правосуддя), а також впровадженню інклюзивного стратегічного бачення майбутнього возз'єднання країни.

При впровадженні цих заходів, USAID братиме до уваги ті аспекти впливу конфлікту, які є чітко визначеними та різними для чоловіків та для жінок. Чоловіки складають більшу частку учасників бойових дій; на них також впливають такі чинники, як обмеження на пересування, брак робочих місць та втрата соціального забезпечення. У свою чергу, жінки становлять більшість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та у багатьох випадках фактично керують домогосподарствами. У зв'язку з конфліктом також відбулося виокремлення особливо вразливих груп – таких, як жінки ромської національності, жінки старшого віку, селянки, жінки з інвалідністю та жінки, які належать до ЛГБТ-спільноти. Жінки стикаються з ризиками психологічного, економічного, фізичного та сексуального насильства; сексуальне насильство чиниться на пунктах перетину лінії розмежування, а також у місцях примусового утримання. Існують ознаки того, що у районах, потерпілих від конфлікту, відбувається торгівля людьми та сексуальна експлуатація; на думку представників тих ОГС, які є надавачами послуг громадянам, також зростає кількість випадків насильства у сім'ї.

ПР 2.2: Підвищення енергобезпеки на основі діяльності конкурентних енергетичних ринків

Десятиріччя залежності від Росії як єдиного (та ненадійного) постачальника енергоносіїв залишили Україну вразливою до політичних і ринкових маніпуляцій, та нездатною рішучо стати на шлях самостійного розвитку. Відкриті дані про постачання енергоресурсів у 2017 році свідчать про те, що Росія залишається основним джерелом постачання вугілля (55%), ядерного палива (70%) та нафтопродуктів (40%), а також напрямом вивезення відпрацьованого ядерного палива (100%). У електроенергетиці, Україна і досі є цілковито залежною від Росії стосовно підтримання частоти струму у мережі.

USAID сприятиме вищому рівню самостійності Україні у забезпеченні енергетичної безпеки за рахунок підтримки у створенні конкурентних ринків, диверсифікації та підвищенню надійності постачання енергоресурсів (у т.ч. з відновлюваних джерел), а також у вдосконаленні нормативно-правової бази діяльності енергетичного сектору. Окрім того, надаватиметься допомога в інтеграції

українських енергосистем до енергосистем ЄС шляхом підтримки конкурентної, ринково орієнтованої транскордонної торгівлі електроенергією та природним газом, у збільшенні потужностей для об'єднання енергосистем та використання нових енергетичних бірж для тіснішої співпраці енергетичних ринків. До напрямів допомоги з боку USAID також належатимуть питання безпеки (у т.ч. кібербезпеки), надійності та витривалості критично важливої інфраструктури (як у самому енергетичному секторі, так і за його межами) і співпраця з органами влади та приватним бізнесом з метою ширшого використання відновлюваних джерел енергії та скорочення викидів парникових газів.

ПР 2.3: Зростання доступності та обсягів споживання високоякісної інформації

Узгоджена дезінформаційна та пропагандистська кампанія, що мала на меті підточити довіру до українських реформ та європейського шляху розвитку як всередині України, так і за її межами, посіяти розбрат серед українців та подовжити конфлікт на умовах Росії, виявилась особливо ефективною на сході та півдні країни. Оскільки зловмисна пропаганда впливає на всі регіони та групи населення, заходи в рамках цього ПР матимуть загальнонаціональний масштаб, але будуть спрямовані на співпрацю з тими національними, регіональними та місцевими медіа-платформами та надавачами контенту, які мають бажання та здатність створювати та/або транслювати якісний контент, адресуючи його тим верствам суспільства, які є найбільш вразливими до зловмисних інформаційних повідомлень. При цьому, особлива увага приділятиметься медіа-платформам, створеним саме для цих потреб, а також тому контенту, який відводить значне місце достовірним альтернативним точкам зору на місцевому рівні. Постійне підвищення збалансованості й актуальності політичного та соціального контенту допоможе розпочати відбудову довіри громадян до джерел інформації, та з часом сприятиме зростанню впевненості суспільства у напрямі руху України, позитивних результатах реформ та євроінтеграції.

ПР 2.4: Зростання підтримки спільних громадянських цінностей

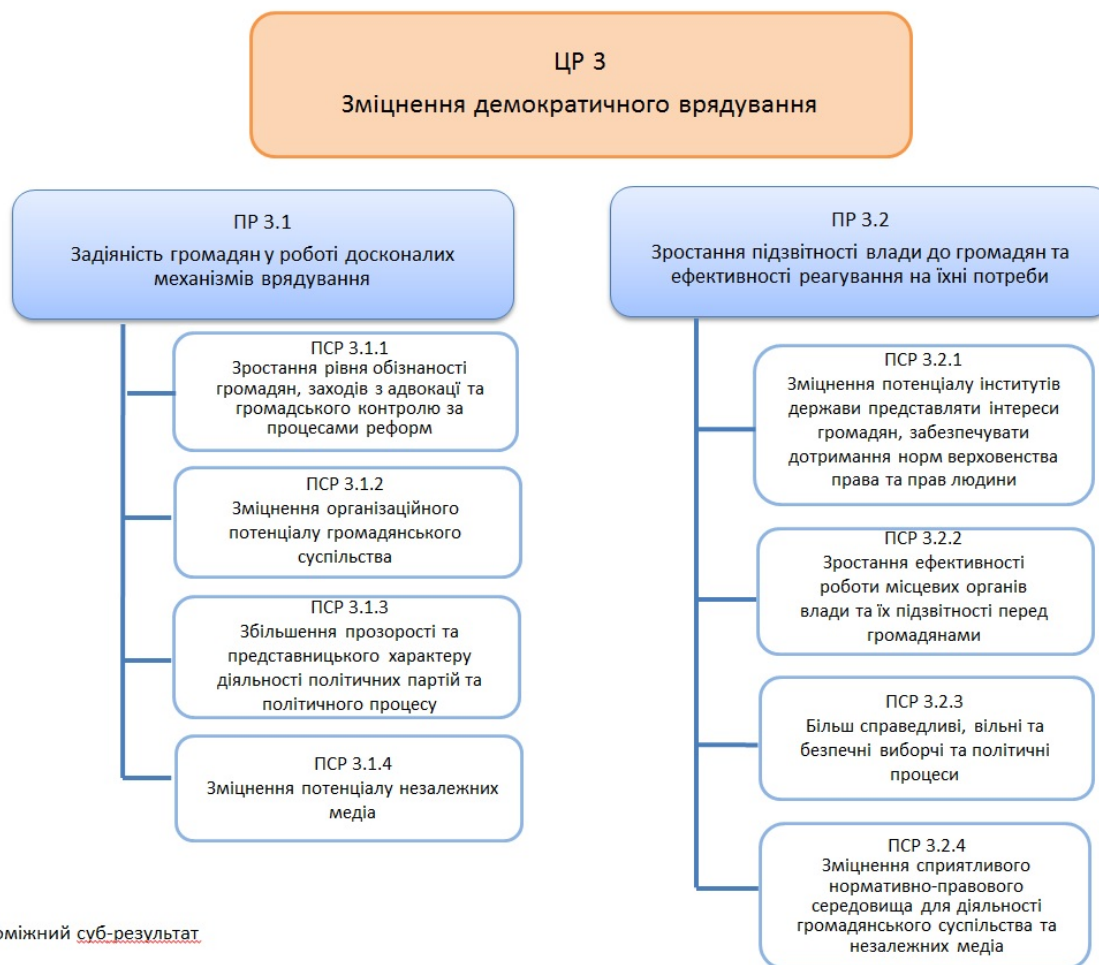
Конфлікт, який до сьогодні триває в Україні, підкреслює регіональні розбіжності, підточує громадянські цінності, підриває стабільність у суспільстві та стає на заваді перехідним процесам у політиці країни. Численні групи населення і досі є прихильними до зловмисних інформаційних повідомлень про події у зв'язку з конфліктом. Розроблений за підтримки USAID Індекс соціальної згуртованості та примирення (Social Cohesion and Reconciliation Index – SCORE) свідчить про те, що українці на заході країни стають все більш ворожими до сходу, та менш схильними до плюралізму у визначенні української національної ідентичності.

Існують можливості для того, щоб поліпшити перспективи реінтеграції шляхом підтримки тієї концепції української громадянської ідентичності, що основана на певних цінностях. Рівень напруженості всередині громад, у т.ч. тих, які прийняли значну кількість ВПО, є мінімальним. Окрім того, значний сегмент населення є політично невизначеним та незадіяним у політичній діяльності.

USAID працюватиме над тим, щоб розширити сприйняття концепції української ідентичності, яка основана у першу чергу на цінностях, а не на символах чи особистій ідентичності, та забезпечує можливості для інклюзії (долучення) всіх громадян незалежно від їхньої національності, місця народження чи мови, якою вони користуються у побуті. USAID сприятиме розвитку та розширенню діяльності відповідних груп, обміну досвідом та розповсюдженню інформаційних повідомлень, які

пропагують ці цінності та поєднують їх із сучасним відчуттям української ідентичності, зменшують ступінь поляризації та вразливості до зловмисного впливу, сприяють глибшому відчуттю єдності з українською державою та спільною громадянською ідентичністю українців, зміцнюють підтримку реформ та європейського шляху розвитку України.

ЦР 3: Зміцнення демократичного врядування

Під час Революції гідності, українці вимагали, щоб їхня держава стала більш демократичною, незалежною та орієнтованою на Європу. Амбітний порядок денний реформ, ухвалений українською владою після Майдану, відображав її широкі повноваження у сфері реалізації основних реформаторських кроків, до яких належали децентралізація, судова та виборча реформа, створення суспільного телерадіомовника тощо. Здатність української влади виконати ці обіцянки є критично важливою як для забезпечення стабільності (враховуючи постійний тиск з боку Росії та олігархічних груп впливу), з точки зору спроможності держави залучати ресурси, необхідні для вирішення питань розвитку з опорою на власні сили, та здійснювати відповідальне управління цими ресурсами. При тому, що відбулася широка консолідація українського суспільства стосовно важливості реформ, ця спрямована вгору траєкторія розвитку поки що не є необоротною. Якщо потреба у реформах не буде задоволена, цим можуть скористатися їх опоненти. Оскільки у 2019 році в Україні мають відбутися

вибори президента та парламенту, цілеспрямована підтримка демократичного розвитку країни є вкрай важливою, аби не допустити повернення до авторитаризму. Розбудова справедливих та інклюзивних політичних процесів, сприятливого середовища для діяльності громадянського суспільства та медіа, а також механізмів підзвітності влади стане опорою проти руху назад та регресивної політики. Вона також забезпечить можливості для жінок та вразливих суспільних груп – таких, як ЛГБТІ та потерпілі від конфлікту.

Технічна допомога з боку USAID сприятиме впровадженню сталих реформ, які мають інституційно закріпити роль громадянського суспільства у процесах розробки державної політики та виконання функцій громадського контролю на основі відповідних законодавчих і процедурних змін. Вона також підтримуватиме розвиток потенціалу громадянського суспільства та інших недержавних структур до того, щоб впливати на політику влади й забезпечувати її підзвітність за свої дії та політичні кроки. Ця допомога матиме подвійну мету: з одного боку вона сприятиме зростанню потенціалу української держави до утвердження реформ у ключових сферах, а з іншого – заохочуватиме її налаштованість просуватися до самостійності, визначаючи свої власні рішення у сфері розвитку на основі відкритих і підзвітних процесів.

ПР 3.1: Задіяність громадян у роботі досконалих механізмів врядування

Досконале врядування є можливим лише за поєднання високого потенціалу держави з активною участю громадян. Від моменту Революції гідності, громадянське суспільство стало однією з основних рушійних сил українських реформ. Втім, ОГС мають повною мірою скористатися цим новим імпульсом, для того, щоб долучити до своєї діяльності громадян за межами Києва, а не лише групи організацій у столиці країни, які вже досягли високого рівня розвитку. Розширення участі громадян по всій території країни є критично важливим для того, щоб зберегти імпульс до просування європейським шляхом розвитку України та долучити високий громадянський потенціал українців до партнерства, яке сприятиме поступу країни до самостійності.

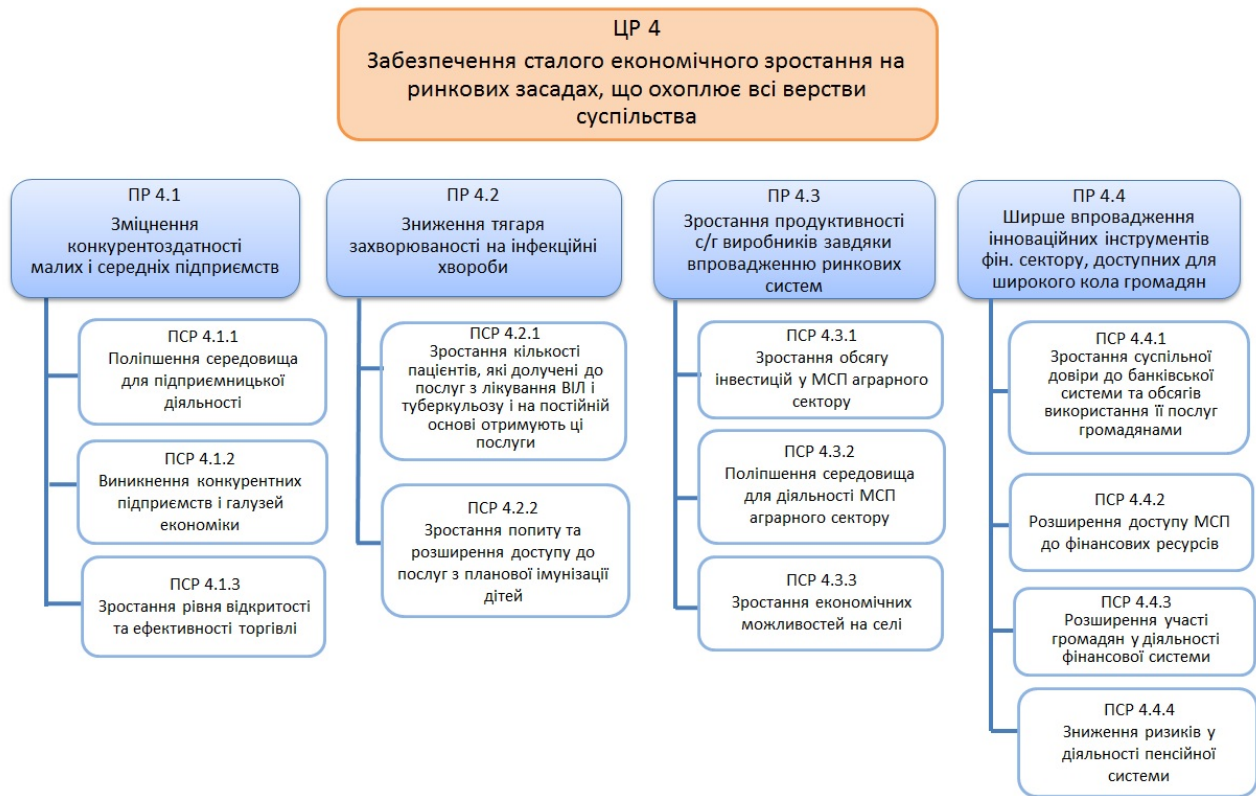
USAID сприятиме розширенню можливостей для участі всіх громадян у політичних процесах, реалізації реформ та впровадженні ініціатив, що впливатимуть на їхнє власне життя та допоможуть підвищити рівень довіри до держави. Агентство спрямуватиме ресурси допомоги у розвиток громадської просвіти (особливо для молоді) та створення об'єктивних джерел інформації, які мають підвищити рівень обізнаності та підтримки ключових реформ – таких, як децентралізація, реформа виборчого процесу, захист прав людини та забезпечення доступу до правосуддя. Заходи USAID мають доповнити та підтримати впровадження нових реформ у сфері медіа, які будуть особливо важливими під час виборчого циклу 2019-2020 рр.; у цей період Агентство також співпрацюватиме з незалежними спостерігачами та ОГС, які працюють у виборчій сфері, аби сприяти підвищенню обізнаності виборців та їх участі у виборах. У ширшому контексті, USAID допомагатиме формуванню зв'язків між місцевими ОГС, підрозділами політичних партій, іншими місцевими активістами та об'єднаннями з тими загальнонаціональними коаліціями, які утворилися після 2014 року. Агентство також надаватиме допомогу у підвищенні самостійності громадян (у т.ч. жінок, молоді, ВПО, колишніх учасників бойових дій, ЛГБТІ та людей з інвалідністю) шляхом надання інформації та ресурсів, а також допомоги у розбудові мереж, потрібних для того, щоб уможливити участь громадян у формуванні державної політики та розподілі ресурсів, та забезпечити підзвітність державних посадовців.

ПР 3.2: Зростання підзвітності влади до громадян та ефективності реагування на їхні потреби

Досконале та самостійне врядування, яке відповідає очікуванням громадян України та тим зобов'язанням, які держава взяла на себе перед ЄС, потребує наявності зрілих інститутів демократії, потужної системи стримувань і противаг, а також стабільної та передбачуваної правової системи, основаної на принципах верховенства права. Заходи в рамках цього ПР сприятимуть розвитку потенціалу основних органів влади на національному та суб-національних рівнях до того, щоб відігравати належну роль у сталому демократичному врядуванні та виробленні рішень у сфері розвитку з опорою на власні сили.

USAID сприятиме розбудові інститутів і процесів, які є неодмінним елементом процесу переходу України до демократії – що передусім стосується здійснення судової реформи, децентралізації, реформування виборчого процесу і розвитку сприятливого середовища для діяльності громадянського суспільства та медіа. Агентство допомагатиме цим інститутам на всіх рівнях зміцнювати їхній потенціал до більш прозорої, ефективної та інклюзивної діяльності у сфері використання державних ресурсів. Аби запобігти сповзанню назад у сфері розвитку демократії, слід приділити особливу увагу забезпеченню змагальності виборчого процесу, вдосконаленню нормативно-правової бази, що регламентує діяльність громадянського суспільства та медіа і забезпечує свободу зібрань, а також потужних і незалежних судової та законодавчої гілок влади. Законодавча база та стратегічні основи державної політики України у сфері забезпечення гендерної рівності та уникнення дискримінації у широкому плані відповідають європейським нормам, але їх впровадження поки що не задовольняє потреби громадян. USAID сприятиме тому, щоб заходи допомоги, впроваджені на загальнонаціональному та місцевому рівні, допомагали усуненню структурних і соціальних перепон до участі жінок у виробленні державних рішень, їхньому впливу та провідній ролі у цих процесах.

ЦР 4: Забезпечення сталого економічного зростання на ринкових засадах, що охоплює всі верстви суспільства

ПСР – проміжний суб-результат

Нині економіка України у своїй основі є орієнтованою на самозбагачення корумпованої, клептократичної політико-економічної еліти, яка продовжує отримувати зиск від непрозорої приватизації, відсутності конкуренції та від впливу Росії. Для того, щоб Україна стала справді самостійною, отримала змогу мобілізувати внутрішні ресурси та раціонально їх використовувати, а також для виникнення умов, які уможливлять розвиток справді конкурентного приватного сектору економіки, цей стан справ має змінитися. Діяльність USAID доповнюватиме ті умови надання фінансових ресурсів і здійснення інтеграції, які висуваються МВФ і ЄС, аби сприяти просуванню України її власним шляхом до самостійності. Вона підтримуватиме трансформацію тих процесів, що їх українська економіка використовує для виробництва товарів і послуг, аби забезпечити повернення до потужного зростання, сприяти вирішенню проблем у сфері охорони здоров'я, відновленню довіри громадян до демократичної системи та формуванню сталої економіки, яка забезпечить добробут майбутніх поколінь українців.

У рамках цієї ЦР, USAID здійснюватиме заходи у ключових секторах, результати яких будуть критично важливими для того, щоб дати Україні змогу повною мірою реалізувати свій потенціал до зростання, ще тісніше наблизити її до Європи та до реальної самостійності. Сьогодні відбувається зміцнення економіки після фіскальної кризи 2014-2015 рр.; відповідно, існує можливість сталого зростання з опорою на ринкові чинники – яке, у свою чергу, створить нові можливості для підприємців та МСП, передусім у аграрному секторі; таке зростання дозволить поліпшити ситуацію у

сфері громадського здоров'я (що дасть змогу зміцнити людський капітал і потенціал), а також розширити участь громадян у діяльності фінансової системи країни за рахунок інноваційних цифрових фінансових послуг. Заходи для досягнення ПР 4.1 будуть спрямовані на допомогу органам влади України у формуванні спрощеної, сучасної торгівельної політики та митних процедур в рамках реалізації положень угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі, а також на забезпечення стимулів до реформування бізнес-середовища, яке сприятиме зростанню приватних інвестицій. Ще одним чинником, здатним прискорити зростання економіки, є вивільнення потенціалу громадян на основі кращого контролю за інфекційними захворюваннями, впровадження ринкових інструментів, поінформованого вибору та конкуренції у сфері охорони здоров'я. Поряд із цим, підтримка нових та новостворюваних підприємств, передусім у аграрному секторі (див. ПР 4.3) допоможе формуванню нових можливостей для приватного сектору економіки. Аби підтримати ширше впровадження інноваційних фінансових інструментів (ПР 4.4), USAID сприятиме мобілізації реформованої пенсійної системи з метою забезпечення стабільності та інвестицій, розвитку механізмів мікрофінансування, лізингу, іпотеки та інших небанківських фінансових інститутів, завдяки чому до діяльності фінансового сектору будуть долучені ті групи населення, які наразі не повною мірою користуються його послугами.

Сьогодні існує низка чинників, які перешкоджають доступу жінок до підприємницьких можливостей – поряд із гендерною різницею у рівнях оплати праці, яка є суттєво більшою за середній показник країн ЄС. Оскільки більшість підприємств, власниками чи керівниками яких є жінки, працюють у малому і середньому бізнесі, першочергова увага саме до цього сектору безумовно сприятиме розвитку більш інклюзивної економіки; це особливо стосується тих груп населення, які традиційно були виключені з економічних процесів, але здатні зробити свій внесок до зростання економіки України та досягнення нею самостійності. USAID також братиме на себе провідну та об'єднавчу роль у співпраці з можливими приватними партнерами для вирішення більш масштабних проблем розвитку, та для формування спільного бачення у тих сферах, де існує потенціал для співробітництва.

ПР 4.1: Зміцнення конкурентоздатності малих і середніх підприємств

Сьогодні панівні позиції в економіці України обіймає незначна кількість великих державних чи приватних підприємств, які існують завдяки нерівноправним привілеям, корупційним діям, дотаціям та монопольному становищу на ринку. Існує реальна можливість для переходу до економіки з ширшою суспільною базою, де зростання продуктивності буде повсюдним – незалежно від галузі чи розміру підприємств. Підвищення конкурентоздатності українських підприємств вимагатиме узгоджених заходів з поліпшення бізнес-середовища (у якому на сьогодні не існує ефективних механізмів, що забезпечують виконання контрактних умов чи захист інтелектуальної власності, а також обмеженим є доступ до первинного та робочого капіталу), допомоги у переорієнтуванні торгівлі у бік нетрадиційних партнерів, залучення іноземних інвестицій, вдосконалення виробничої діяльності та стратегії, зміцнення основних ланцюжків доданої вартості та підвищення якості охорони здоров'я завдяки вільному вибору та конкуренції. Зокрема, реалізація поточних реформ у сфері фінансування медицини здатна підвищити рівень конкуренції у цьому секторі та приплив до нього приватних інвестицій.

Серед тих проблем, з якими вони стикаються у своїй діяльності, жінки-підприємці часто згадують низький рівень попиту, брак доступу до капіталу та кредитних ресурсів. Заходи допомоги сприятимуть подоланню цих проблем, обґрунтовуючи потребу у скасуванні дискримінаційних

законодавчих норм, сприяючи інтеграції гендерних питань до діяльності приватного сектору економіки, а також поширюючи діяльність програм у сфері фінансової грамотності та економічної самостійності на тих жінок, які також належать до інших вразливих груп (ВПО, жінки ромської національності, потерпілі від насильства за гендерними ознаками, жінки, які живуть з ВІЛ/СНІД, є споживачами ін'єкційних наркотиків, чи належать до груп ризику щодо торгівлі людьми та/або сексуальної експлуатації).

ПР 4.2: Зниження тягаря захворюваності на інфекційні хвороби

Поліпшення стану здоров'я громадян є ключовим елементом потенціалу країни для досягнення самостійності, а також передумовою існування у країні високої продуктивності праці та добре розвиненого і високоспроможного людського капіталу, які забезпечують зростання економіки. Зміцнення системи охорони громадського здоров'я та зниження ризиків у цій сфері є неодмінною умовою подальшої європейської інтеграції України. Для досягнення цієї ЦР, USAID забезпечить допомогу органам влади, надавачам медичних послуг, приватному бізнесу та громадянському суспільству України, аби зміцнити механізми реагування на виклики у сфері громадського здоров'я та контролю за інфекційними захворюваннями.

Незважаючи на відносно високі показники України у сфері дитячого здоров'я, сьогодні вона стикається з серйозними проблемами у цих питаннях (у т.ч. протидії захворюванням, яким можна запобігти шляхом вакцинації), які обмежують потенціал громадян і економіки країни та стають на заваді її європейським прагненням. Нині в Україні мешкає близько 223 тис. людей, які живуть з ВІЛ/СНІД (ЛЖВ), що складає 0,9% населення віком від 15 до 49 років та є свідченням однієї з найтяжчих епідемій ВІЛ/СНІД у Європі. Дані досліджень говорять про те, що половина інфікованих осіб не знають про свій ВІЛ-позитивний статус. Поряд із цим, спостерігається епідемія гепатиту С, до чинників якої належать споживання ін'єкційних наркотиків та відсутність можливостей для лікування за доступними цінами. Україна також є однією з п'яти країн, які мають найвищий у світі тягар захворюваності на туберкульоз із множинною лікарською стійкістю (МЛС-ТБ). Недосконалість заходів з імунізації населення призвела до того, що сьогодні рівень охоплення громадян програмами імунізації є одним із найнижчих у світі. Відсутність достовірної інформації про вакцини та помилкові відомості, розповсюджені у звичайних медіа та через соціальні мережі, спонукають батьків відмовлятися від вакцинації дітей; у свою чергу, це створює імунізаційну прогалину, яка робить країну та регіон у цілому вразливими до спалахів відповідних хвороб. Руйнація довіри до держави – зокрема до тих її органів, які займаються питаннями охорони здоров'я – поряд з необхідністю здійснювати неофіційні виплати за медичні послуги та недосконалою нормативно-правовою базою стали причиною катастрофічно низьких рівнів імунізації населення. Відсутність чи неповнота заходів з вакцинації дітей у майбутньому призведе до спалахів тих хвороб, яким можна запобігти шляхом імунізації, що поставить під загрозу перспективи європейської інтеграції України.

Основними напрямками надання допомоги з боку USAID стануть: нарощування та стабілізація заходів з ефективного виявлення ВІЛ/СНІД та туберкульозу, долучення та забезпечення сталої участі пацієнтів у програмах лікування; прискорення реформ у сфері громадського здоров'я; підвищення попиту і доступу до програм планової імунізації дітей. USAID надаватиме підтримку у розробці та впровадженні реформ системи громадського здоров'я та адресного надання послуг. Ще одним напрямом допомоги стане розбудова потенціалу громадянського суспільства, а також посадовців центральних і місцевих органів влади до планування, управління та забезпечення стабільного

надання послуг у сфері громадського здоров'я. У царині медичної реформи, USAID сприятиме залученню структур приватного сектору до розробки сталих ринкових рішень з метою протидії інфекційним хворобам. У центрі уваги цих заходів перебуватиме також різний вплив хвороб на різні гендерні категорії, у т.ч. те, як соціальна стигматизація та тягар домашніх обов'язків можуть впливати на рівень доступу до послуг.

Україна має відносно високий рівень налаштованості до фінансування заходів з протидії інфекційним хворобам: зокрема, українська держава нині бере на себе вартість лікування всіх хворих на ВІЛ-інфекцію/СНІД, які розпочинають своє лікування за програмами USAID; країна також просувається до досягнення, до 2020 року, цільових показників стратегії «90-90-90», визначених у документах Надзвичайної ініціативи Президента США з надання допомоги у боротьбі з ВІЛ/СНІД (PEPFAR). У рамках цього ПР, USAID забезпечуватиме подальші партнерські відносини з органами влади України, орієнтовані на допомогу у досягненні самостійності.

ПР 4.3: Зростання продуктивності с/г виробників завдяки впровадженню ринкових систем

Сільське господарство є однією з базових галузей економіки України та потенційно здатне відігравати ще більшу роль у її розвитку за умови здійснення стратегічних реформ та інституційних змін. Сьогодні в аграрному секторі зайнято 17% працездатних українців, загалом же на селі мешкає 31% населення країни – 14 млн. людей, які тією чи іншою мірою залежать від с/г виробництва. Цей сектор має унікальні можливості для того, щоб стати рушійною силою економічного зростання та залучити мешканців сільських громад до економічної діяльності; втім, аби досягти цього, країна має забезпечити стимули для зростання МСП, створити більш сприятливе середовище для діяльності цього сектору, зміцнити ланцюжки доданої вартості та залучити додаткові ресурси завдяки новим партнерським відносинам.

Сьогодні панівне становище у сільському господарстві обіймають великі агрохолдинги, які придушують розвиток аграрних МСП та є додатковим чинником економічного застою на селі. Втрата російського ринку як традиційного напряму експорту аграрної продукції робить ще більш актуальною потребу в осучасненні стратегічних основ діяльності цього сектору з запровадженням більш жорстких стандартів, що дозволить українським с/г виробникам зміцнити свої зв'язки з ринками ЄС та решти світу.

ПР 4.4: Ширше впровадження інноваційних інструментів фінансового сектору, доступних для широкого кола громадян

В результаті економічної кризи 2014 року та заходів НБУ з очищення банківського сектору, припинила свою діяльність половина українських банків. У таких випадках створену прогалину зазвичай заповнюють небанківські фінансові установи (лізингові та факторингові компанії, кредитні спілки тощо), але українські учасники цього ринку мають обмежений обсяг капіталу та не можуть достатньою мірою задовольнити потреби своїх клієнтів із сектору МСП.

Фінансовий стан пересічних українців також залишається під загрозою – з огляду на низький рівень долученості громадян до фінансової системи, малу фінансову базу та проблемний стан пенсійної системи. Більшість українців зберігають свої гроші за межами офіційної системи; близько половини населення зазвичай не підтримує стосунків із банками та має обмежений доступ до фінансових

послуг. USAID і надалі зосереджуватиме свою діяльність на допомозі жінкам (у т.ч. тим групам, які стали вразливими у результаті конфлікту та економічної кризи). Також слід зауважити, що сьогодні 70% українських пенсіонерів живуть у бідності та отримують найнижчі пенсії у Європі; при цьому частка витрат на пенсійне забезпечення в Україні є однією з найвищих у світі та складає 25% державного бюджету. Поряд із цими значними видатками, пенсійна система отримує низький рівень надходжень, тому що працевлаштоване населення намагається уникнути сплати пенсійних внесків. Все це спричиняє суттєвий тиск на систему та призводить до накопичення дефіциту, який нині складає 11% ВВП та є другим за цим показником у Європі.

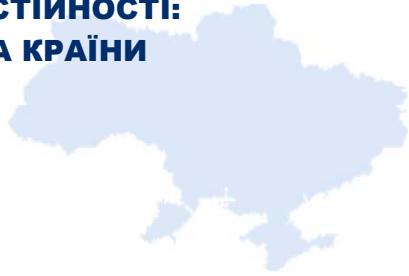
У рамках цього ПП, USAID сприятиме створенню на фінансовому ринку України передумов для самостійності шляхом підвищення суспільної довіри до фінансової системи, розширення доступу громадян і підприємств до інклюзивного фінансування, збільшення рівня довіри громадян до банків та підтримки реформування пенсійної системи. У комплексі, ці заходи сприятимуть накопиченню більшого обсягу внутрішньоукраїнських ресурсів, які країна буде в змозі мобілізувати для фінансування дій з вирішення своїх власних проблем у сфері розвитку.

Додатки:

1. Україна – шлях до самостійності: дорожня карта країни
2. Як розуміти дорожню карту країни

УКРАЇНА

ШЛЯХ ДО САМОСТІЙНОСТІ: ДОРОЖНЯ КАРТА КРАЇНИ

ЛЕГЕНДА

Рейтинг України 0-1, від найменш до найбільш розвинених країн світу

Рейтинги інших країн з низьким чи середнім рівнем доходів

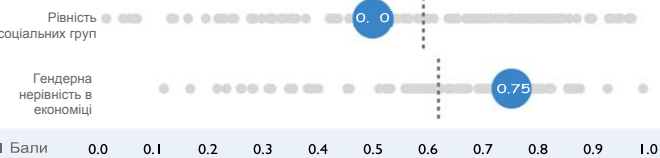
Середній рейтинг країн з низьким чи середнім рівнем доходів

НАЛАШТОВАНІСТЬ

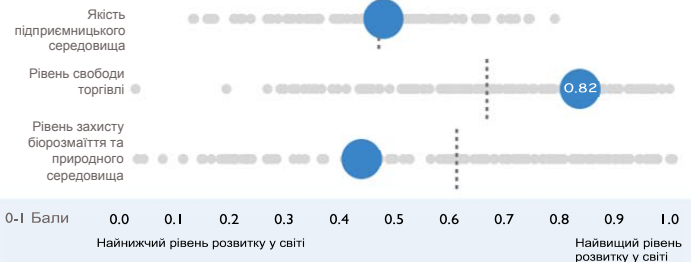
ВІДКРИТІСТЬ ТА ПІДЗВІТНІСТЬ ВРЯДУВАННЯ

ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК

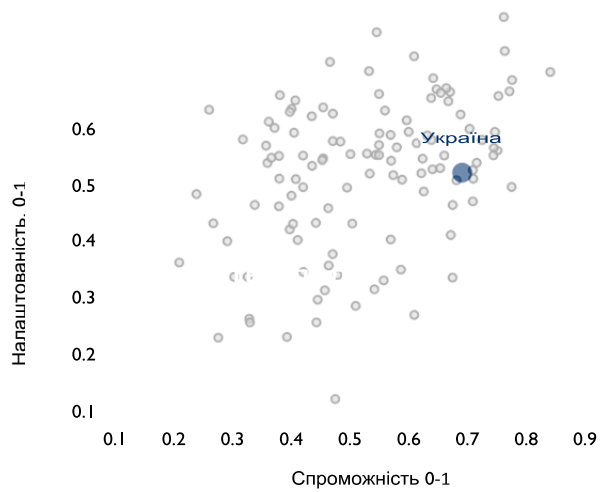
ЕКОН. ПОЛІТИКА

Всі вихідні дані взяті за останній рік із тих, за які ці дані є наявними (як правило 2017 або 2016 рр.), та походять зі сторонніх джерел. При розрахунку загальних рейтингів «Налаштованості» та «Спроможності» всі показники були рівно зважені.

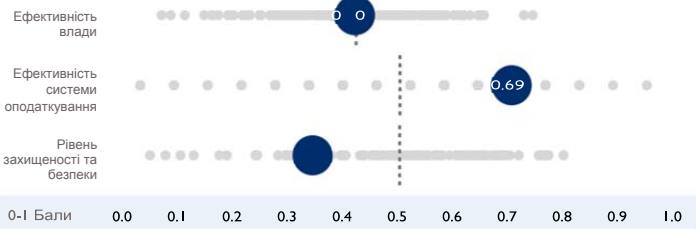
Додаткову інформацію про визначення та джерела показників можна отримати за адресою: www.usaid.gov/selfreliance.

ПОЗИЦІЯ КРАЇНИ СЕРЕД КРАЇН З НИЗЬКИМ ЧИ СЕРЕДНІМ РІВНЕМ ДОХОДІВ

СПРОМОЖНІСТЬ

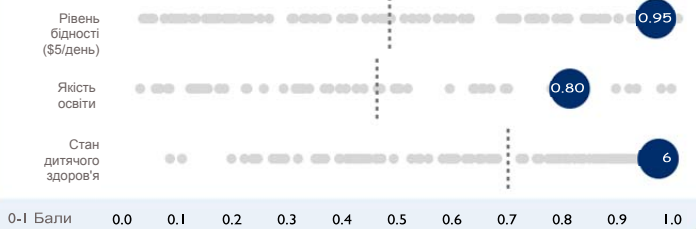
СПРОМОЖНІСТЬ ВЛАДИ

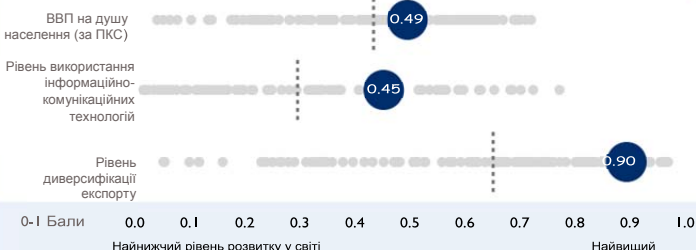
СПРОМОЖНІСТЬ ГРОМ. СУСП.-ВА

СПРОМОЖНІСТЬ ГРОМАДЯН

СПРОМОЖНІСТЬ ЕКОНОМІКИ

ШЛЯХ ДО САМОСТІЙНОСТІ: ДОРОЖНІ КАРТИ

ВИЗНАЧЕННЯ ТА ДЖЕРЕЛА ПОКАЗНИКІВ

НАЛАШТОВАНІСТЬ

ВІДКРИТІСТЬ ТА ПІДЗВІТНІСТЬ ВРЯДУВАННЯ

Ліберальна демократія: вимір рівня свободи самовираження, свободи об'єднань, виборчого права, свободи виборів, верховенства права, якості судових та законодавчих механізмів контролю діяльності виконавчої влади. Джерело: [Varieties of Democracy Institute](#).

Відкритість влади: вимір рівня оприлюднення інформації владою, можливостей для громадян вимагати підзвітності влади, забезпечення участі громадян у виробленні державної політики. Суб-фактори включають: оприлюднення законів і державної інформації, дотримання права на інформацію, участь громадян в ухваленні державних рішень та механізми оскарження дій влади. Джерело: [World Justice Project, Rule of Law Index](#).

ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК

Рівність соціальних груп: вимір політичної рівності соціальних груп за етнічними, релігійними, кастовими, расовими, мовними та релігійними ознаками. Джерело: [Varieties of Democracy Institute, Social Group Equality with Respect to Civil Liberties](#).

Гендерна нерівність в економіці: Індекс складається з п'яти компонентів: (1) рівна зарплата для чоловіків і жінок за ту саму працю; (2) співвідношення приблизного заробітку жінки до заробітку чоловіка; (3) співвідношення частки жінок і чоловіків у загальній кількості зайнятого населення; (4) співвідношення кількості жінок і чоловіків серед посадовців законодавчої та виконавчої влади; (5) співвідношення кількості жінок і чоловіків серед висококваліфікованих та інших технічних працівників. Джерело: [World Economic Forum, Global Gender Gap Report, Economic Participation and Opportunity Sub-Index](#).

ЕКОН. ПОЛІТИКА

Підприємницьке середовище: оцінка бізнес-клімату на основі таких показників, як рівень доступу підприємців до інфраструктури (транспорт, інтернет тощо) та до кредитних ресурсів; гнучкість бізнесу (вартість початку бізнесу, найму та звільнення працівників); зрозумілість та справедливість правових норм (зокрема у сфері інтелектуальної власності), сприйняття меритократії та можливостей. Джерело: [Legatum Institute, Prosperity Index](#).

Свобода торгівлі: вимір відкритості країни для міжнародної торгівлі, який ґрунтується на оцінці середніх митних ставок та немитних бар'єрів до торгівлі. Джерело: [Heritage Foundation, Index of Economic Freedom](#).

Захист біорозмаїття та природного середовища: вимір захисту морських ареалів, захист земного біоми (вимір у розрізі національної та глобальної обмеженості), представницький характер захищених ареалів, та чи включають вони території та місця перебування рідкісних видів флори та фауни. Джерело: [Yale University/Columbia University Center for International Earth Science Information Network \(CIESIN\)](#).

СПРОМОЖНІСТЬ

СПРОМОЖНІСТЬ ВЛАДИ

Ефективність влади: вимір якості надання державних послуг, якості державної служби та рівня її незалежності від політичного тиску, якості вироблення та впровадження державної політики, рівня довіри до налаштованості влади впроваджувати оголошену політику. Джерело: [World Bank, Worldwide Governance Indicators](#).

Ефективність системи оподаткування: вимір того, як експертне середовище оцінює якість управління національними ресурсами, включаючи можливість ухилення від сплати податків. Джерело: [Institutional Profiles Database](#).

Рівень захищеності та безпеки: поєднання об'єктивних показників безпеки та суб'єктивних оцінок особистої захищеності, особистої свободи та суспільної толерантності. Джерело: [Legatum Institute, Prosperity Index](#).

СПРОМОЖНІСТЬ ГРОМ. СУСП-ВА

Ефективність громадянського суспільства та ЗМІ: вимір низки заходів та інструментів, що їх здатні використовувати громадяни, організації громадянського суспільства та незалежні ЗМІ, аби забезпечити підзвітність влади, у т.ч. неформальних інструментів – таких, як соціальна мобілізація та журналістські розслідування. Джерело: [Varieties of Democracy Institute, Diagonal Accountability Index](#).

СПРОМОЖНІСТЬ ГРОМАДЯН

Рівень бідності (\$5/день): вимір частки населення, яка живе на суму менше \$5/день за методом паритету купівельної спроможності (ПКС). Джерело: [World Bank, PovCalNet](#).

Якість освіти: показник ґрунтується на п'яти загальних міжнародних оцінках якості освіти, що дозволяють порівнювати відносну успішність освітніх систем у різних країнах. Джерело: [World Bank](#).

Стан дитячого здоров'я: комплексний інструмент виміру, який узагальнює показники смертності дітей віком до 5 років, а також рівня доступу до води та санітарно-гігієнічної інфраструктури країної якості. Джерело: [Columbia University Center for International Earth Science Information Network \(CIESIN\)](#).

СПРОМОЖНІСТЬ ЕКОНОМІКИ

ВВП на душу населення (за ПКС): вимір обсягу ресурсів, що є доступними для домогосподарств, підприємств та органів влади з метою фінансування розвитку, тобто національний ВВП, поділений на кількість населення. Джерело: [World Bank, World Development Indicators](#).

Рівень використання інформаційно-комунікаційних технологій: показник включає: (1) кількість користувачів інтернету як відсоток населення; (2) кількість абонентів послуг широкопasmового стаціонарного інтернету, на 100 осіб; (3) ширина смуги інтернету (kb/s) на користувача; (4) кількість абонентів послуг широкопasmового мобільного інтернету, на 100 осіб; (5) кількість абонентів мобільного телефонного зв'язку, на 100 осіб; та (6) кількість абонентів стаціонарного телефонного зв'язку, на 100 осіб. Джерело: [World Economic Forum \(WEF\), Global Competitiveness Index](#).

Рівень диверсифікації експорту: вимір диверсифікації експортної продукції країни; є одним з показників розвиненості та витривалості економіки. Джерело: [UNCTAD, Export Concentration Index](#).

Як розуміти дорожню карту країни?

Дорожні карти містять два елементи високого рівня; (1) перший з них дозволяє оцінити, у якій точці перебуває країна на шляху до самостійності, що вимірюється на основі її **налаштованості** та **спроможності** вирішувати свої власні проблеми у сфері розвитку; (2) другий елемент дозволяє визначити відносні переваги та слабкі чи проблемні місця за 17 показниками **налаштованості** та **спроможності**.

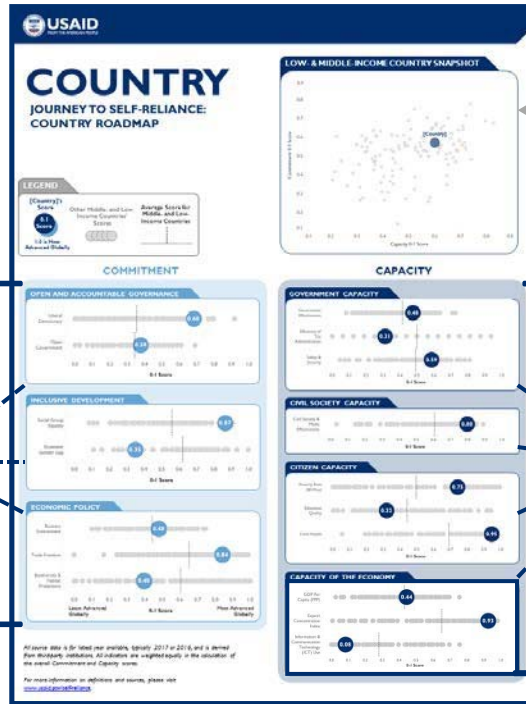
Вимір «Налаштованість» включає 7 показників, що визначають, якою мірою державна політика, дії та практика країни дозволяють їй вирішувати власні проблеми у сфері розвитку

Налаштованість
Суб-вимір

Точка, у якій перебуває країна на шляху до самостійності: загальні рейтинги **спроможності** та **налаштованості** відносно інших країн із середнім чи низьким рівнем доходів.

Вимір «Спроможність» включає 10 показників, що визначають здатність країни розробляти, забезпечувати ресурсами та впроваджувати рішення власних проблем у сфері розвитку

Спроможність
Суб-вимір

Назва суб-виміру

Назва показника

Шкала оцінювання

